

150.931.

A SZOVJETUNIO
ÁLLAMI SZERVEZETE
ÉS
TÁRSADALMI RENDJE

Dr. BOLGÁR ELEK

FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ

THE HISTORY OF THE
REIGN OF
HENRY THE SEVENTH
OF ENGLAND
BY
JAMES HALLAM

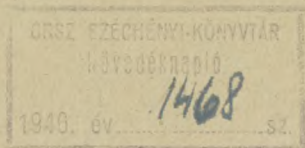
A
T

BOLGÁR ELEK

A SZOVJETUNIÓ
ÁLLAMI SZERVEZETE
ÉS
TÁRSADALMI RENDJE

FŐVÁROSI KÖNYVKIADÓ

150 931

Felelős kiadó: Róvó Aladár

Fővárosi Nyomda Rt. Felelős v.: Duchon János.

TARTALOM

	Oldal	
Bevezető	5	
Szovjetek és szovjetköztársaságok	7	
A Szovjetunió és népei	10	
Mennyiben socialista a Szovjetköztársaságok Szö- vetsége?	16	
A tudomány szerepe a szocializmus építésénél ..	19	
A tervgazdaság és céljai	26	
A Szovjetunió és a külföld	32	
A Vörös Hadsereg	43	
A szovjetalkotmány	46	
A szovjetpolgár jogai és kötelességei	61	
A szovjetgazdaság és fejlődése	71	
Miben áll a szovjetkultúra?	74	
Munkások, parasztok és értelmiség	82	

je
ra
ca
ig
sz
d
le
g
in
fe
h
h
b
in
ro
vo
k
n
f
g
v
h
j
a
n
l
g
e
n
r
o

BEVEZETŐ.

A Szovjetuniót vagy hivatalosan a *Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségét* óriási kiterjedése, világhasznosító politikai és katonai jelentősége, természeti kincsei és társadalmi alkotásai ellenére a külföldön csak igen kevésbé és igen hiányosan ismerik. Amit állami szervezetről, társadalmi rendjéről, a szovjetember mindennapi életéről, a Szovjetunió határain túl hallani lehet, abban nem az a megdöbbentő, hogy ilyesmit kigondolhattak és híresztelhettek: az ellenséges, rosszindulatú propaganda számára nincsenek határok és az felelőtlensége teljes tudatában megengedheti magának, hogy lehető messzire eltávolodjék az igazságtól, sőt hogy azzal egyenesen szembehelyezkedjék. A megdöbbentő az, hogy akadtak, akik a Szovjetunióról, az ottani intézményekről, erkölcsökről és szokásokról költött rémmeséket elhiszik. Az ember nem hinné, ha nem látta volna saját szemeivel, hogy a felszabadított lakosság körében, mely a németeket kiűző szovjetcsapatokat néhol kissé ijedten, de többnyire nagy lelkesedéssel fogadta, mindig akadt egy-egy őszinte lélek, amelyik gondosan megnézegette, hogy csakugyan nincs-e szarvuk és patájuk az orosz katonáknak. Mert azok után a híresztelések után, amik az „oroszokról“ el voltak terjedve, a hiszékeny, tudatlan vagy elfogult emberek, akiknek rémítgetésére azokat kitalálták, nem hihettek mást, mint azt, hogy ördögökkel és nem emberekkel lesz dolguk. A közvetlen tapasztalat persze hamar meggyőzött mindenkit arról, hogy az „onnan“ jövő egyes emberek is csak olyan erényeket és bűnöket hordoznak magukkal, mint másutt, de arról, hogy a szovjetemberek tömegei legjobbjaiik vezetése mellett milyen társadalmi és államrendet, milyen politikai-gazdasági és

kutúréletet teremtettek meg a földkerekség egy hatod részén, arról még mindig csak felületes, zavaros és szörnyen elfogult értesülések keringenek.

De miért is fontos az, hogy a magyar közönség olyan nagyon tájékozott legyen arról, ami a Szovjetunióban történik? Ezt kérdezhetné valaki, aki az objektív tájékoztatás célzata mögött kommunista propagandát szimatol. Válaszképpen idézzük Daviesnek, az Egyesült Államok volt moszkvai követének könyvéből vett következő szavakat:

„Oroszország az elkövetkezendő világ egyik legnagyobb erőtartaléka, mindannak ami ott történik, döntő hatása lesz a világ sorsának további alakulására, főképpen a világbékére.“ Ezek a sorok, amelyek House ezredesnek, az ismert amerikai diplomatának szavait adják vissza, 1937 áprilisában, tehát még a második világháború előtt íródtak. Ha akkor a nagy amerikai köztársaság jelentős diplomatái így ítélték meg a Szovjetunió jelentőségét az egész világ számára, úgy sokszorosan áll ez ma a kis Magyarországra, mely időközben a hatalmas országnak, két kontinens nagyhatalmának, közvetlen szomszédja lett. De ugyane helyütt találkozzunk még más, nem kevésbé megszívlelendő szavakkal is: „Európában és Amerikában rengeteg előítélet akadályozza, hogy az embereknek tiszta képük legyen Oroszországról és ez nagy hiba. Rossz ítélőképeségről tanúskodik és természetesen merőben hamis távlathoz vezet, ha előítéletektől és nem a tényektől vezettetjük magunkat.“ (Davies: Moszkvai jelentés, 125. old.)

Az itt következő lapokon megkíséreljük a szovjetélet tényeinek és a szovjetintézmények vázlatos ismeretetését, részint személyes tapasztalatok, részint hivatalos szovjetközlemények alapján.

*

Kezdjük annak megállapításával, hogy a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetsége a valóságban mennyiben felel meg elnevezésének. Mindenekelőtt: mit jelentenek

ezek az újszerű és idegenül hangzó kifejezések, hogy szovjet és *szovjetköztársaság*, azután nézzük, hogy mi-ben áll ezek *szövetsége* és végül mit kell azalatt érteni, hogy ezek a szovjetköztársaságok és természetesen azok szövetsége, *szocialista* jellegűek.

SZOVJETEK ÉS SZOVJETKÖZTÁRSASÁGOK.

„A szovjethatalomban a helyi szovjetek egyetlen általános államszervezetté egyesülnek és formálódnak“ — mondja Sztálin. (A leninizmus kérdései, 43-ik oldal.) E szerint a szovjetek, vagyis a dolgozók képviselőinek tanácsai a Szovjetunió államrendszerének, hatalmi szervezetének alapegységei. Lenin szerint a szovjet „az egész államhatalom, az egész állami apparátus állandó és egyetlen alapja.“ Az államhatalom legmagasabb szerveitől a legkisebb falusi hatóságig minden állami szerv egy és ugyanazon rendszernek, a szovjetrendszernek, egy és ugyanazon szervezetnek: a szovjetszervezetnek mint állami szervezetnek egyik alkotórésze. Honnan merítik ezek a szervek hatalmukat? Magától a néptől, mely a szovjetek minden válfaját a legszélesebb választójog alapján maga választja. A szovjetek tehát „maguknak a tömegeknek *közvetlen* szervezetei, vagyis *legdemokratikusabb* szervezetei, tehát a tömegek legnagyobb tekintélyű szervezetei, melyek maximálisan megkönnyítik nekik, hogy az új állam berendezésében és igazgatásában részt vegyenek.“ (Sztálin: id. m. ugyanott.) A szovjetek, tanácsok *válfajairól* beszéltünk. Hogy ezeket kissé közelebbről megvilágítsuk és egyuttal konkrétebben lássuk a szovjetrendszer terjedelmét, néhány számadatot idézünk: a falusi tanácsokba a közelmúlt választásai alkalmával 1.060.746 képviselőt választottak, a községi tanácsokba 38.994-et, a kerületi tanácsokba 140.158-at, a városi és a városok kerületi tanácsaiba 151.822-t, a körletli tanácsokba 871-et, a területi

letek és vidékek tanácsaiba 9311-et, az autonóm köztársaságok legfelsőbb tanácsaiba 2320-at, a szövetségi köztársaságok legfelsőbb tanácsaiba 4532-t, és végül a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsába 1338-at. (Lásd: Kálinin, Miért erős a szovjetállam? 10 oldal.)

Ezek a számadatok híven visszatükrözik azt, hogy mily élénk részt vesz a szovjetpolgár a politikai életben. De tévedés volna azt hinni, hogy ez a politikai érdeklődés pusztán a választás tényére szorítkozik. A szovjetpolgár igen élénk figyelemmel kíséri képviselője működését, arról részletes beszámolót követel, szigorúan bírálja azt és ha ezt a működést a választók helytelennek tartják, vissza is hívhatják képviselőjüket, vagyis megfoszthatják mandátumától.

Közvetlenül befolyhat minden szovjetpolgár az államügyek menetébe azzal is, hogy jogában van bármely kérdésben felvilágosítást kérni a szovjetképviselőktől vagy javaslattal fordulni hozzájuk.

Különösen nagy jelentősége van ennek a helyi jellegű tanácsoknál, amelyek közvetlen kapcsolatban vannak a szovjetpolgár mindennapi életével. Itt a szovjetek közvetlenül irányítják a nekik alárendelt hatósági szervek munkáját, gondoskodnak a közrend fenntartásáról, az állami törvények betartásáról és az állampolgárok jogainak védelméről, továbbá a szükséges építkezésekről, a helyi költségvetés összeállításáról, stb.

A szovjetek legelső formájukban még az 1905-ös orosz forradalom tüzeiben alakultak ki — Lenin szavai szerint — „mint a nép spontán alkotó erejének szülöttei, mint a régi, rendőri bilincsektől megszabadult vagy szabaduló nép tevékenységének nyilvánulásai.“ (Összes művek, 25-ik kötet, 433. oldal, oroszul.) Lenin hangsúlyozza, hogy a szovjetek már ebben az első, kezdetleges és tökéletlen formájukban is hatalmi szervek voltak, az új népi kormány csirái. Nem egyszerű parlamentek, amelyek azzal az ígérennyel lépnek fel, hogy a nép minden rétegének képviselői, hanem

ellenkezőleg: „a régi államgépezet és a parlamentek helyébe a dolgozók tanácsainak küldöttei és az ő bizalmi emberei lépnek.“ Ez persze nem jelenti a képviselői rendszer elvi visszautasítását, hanem csak azt a követelést, hogy a képviselőtestület mint dolgozók testülete, maga is dolgozó testület legyen — a munkálkodó nép érdekében. Ez magában foglalja azt a követelést is, hogy a dolgozó nép választott képviselőtestülete ne legyen csupán törvényhozó szerv, hanem hogy egyszersmind maga gondoskodjék a törvények végrehajtásáról is. Ezáltal a szovjetrendszer fölöslegessé tesz a néptől elkülönített hivatalnokszervezetet, bürokráciát s „azáltal, hogy szoros kapcsolatot teremt a legkülönböző foglalkozási ágakkal, megkönnyíti a legmélyebbremenő reformok megvalósítását is bürokrácia nélkül.“ (Lenin összes művei, 21. kötet 258. oldal, oroszul.) A szovjetek tehát semmiképen sem azonosíthatók az olyan polgári *önkormányzati* szervekkel, mint aminők a városi vagy községtanácsok, mert ezek szervezetükben és működésükben, keletkezésükben és összetételükben, hatáskörükben és szerepükben gyökeresen különböznek azoktól.

A szovjetrendszert annak számos ellensége azzal próbálta népszerűtlenné tenni, hogy az állítólag ellentétben áll a demokrácia követelményeivel. A szovjetállamnak immár 28 éves gyakorlata ezzel szemben azt bizonyítja, hogy itt a demokráciának ezideig legszélesebbkörű és legkövetkezetesebb fajtája fejlődött ki, a szovjetdemokrácia. Ennek jelképe és hordozója a *szovjetköztársaság*, mely abban különbözik minden másfajta köztársaságtól, hogy benne a nép legszélesebbkörű uralma testesül meg. A szovjetköztársaság, mint a munkások és parasztok köztársasága a szó igazi értelmében vett népi köztársaság, míg abban a polgári köztársaságban is, amely népköztársaságnak nevezi magát, számos nem népi elem, sőt népellenes elem képviselői is helyet foglalhatnak.

A szovjetköztársaság — konkrétan, mai alkotmányos formájában tekintve — úgy jelentkezik, mint szövetséges köztársaság, egyike ama 16 szocialista szovjetköztársaságnak, amelyek együttvéve a Szovjetuniót alkotják. A szövetséges köztársaságok — eltekintve azoktól a jogoktól, amelyeket önként ruháztak át a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségére, — szuverén, önálló államok, saját alkotmánnyal, saját államhatami szervekkel. Hogyan és miért alakultak ezek az egyes szovjetköztársaságok a szocialista szovjetköztársaságok szövetségévé, a Szovjetunióvá?

A SZOVJETUNIO ÉS NÉPEI.

A Szovjetunió számos különböző nemzetnek és népcsoportnak *egységes* politikai szerkezete, *közös* érdekeiknek politikai kifejezője. Tömörülésük a Szovjetköztársaságok Szövetségébe *szabadon* és *önkéntesen* történt a legteljesebb *egyenjogság* alapján. Az egyes népeknek a Szovjetunióhoz való *szabad* csatlakozása a népek *önrendelkezési* jogából folyik, amely sarkalatos alapelve a szovjetdemokráciának. De a szabad önrendelkezés joga nemcsak a *csatlakozás* szabadságát foglalja magában, hanem megköveteli az államszövetségből való akadálytalan *kiválás* jogát is, a különálló állammá alakulás szabadságát, amelyet a Szovjetunió nemzetiségi politikája kifejezetten biztosít minden egyes nemzetnek. Felmerülhet a kérdés, volt-e rá eset, hogy egy nemzet élt volna ezzel a jogával? Van-e rá példa a Szovjetunió történetében, hogy az egyik tagállam levált és önálló állammá lett? Igenis van! A szovjetkormány 1917 decemberében hozzájárult Finnország különválásához és elismerte függetlenségét.

Ahogy a csatlakozás és leválás lehetősége a szabad önrendelkezés jogából és az önkéntesség elvéből folyik, mint a szovjetdemokrácia jellegzetes vonásaiból, épp-

úgy jellemzi a szövetségi viszonyt fennállásának egész tartama alatt az egyes szövetséges szovjetköztársaságok legteljesebb *egyenjogúsága*. A több mint százmillió lakossal bíró Oroszországi Szovjetköztársaságnak a Szovjetköztársaságok Szövetségén belül nincs semmivel több joga, mint a másfél millió lakossal bíró Tadzsik Szovjetköztársaságnak. És ahogy a terület nagyságában és a lakosság számában mutatkozó különbségekből nem folynak különleges jogok az egyik vagy másik szovjetköztársaság számára, úgy nem állapít meg ilyen jogokat ehhez vagy amahhoz a fajhoz való tartozás, ilyen vagy amolyan foka a gazdasági vagy kulturális fejlettségnek sem.

A Szovjetuniót ezidő szerint 16 szövetséges köztársaság alkotja és pedig az Oroszországi, az Ukrán, a Bjelorussz, az Azerbajdzsán, a Grúz, az Örmény, a Turkmén, az Üzbég, a Tadzsik, a Kazáh, a Kirgiz, a Karél-Finn, a Moldován, a Litván, a Lett és az Észt szovjetköztársaságok. A köztársaságok nemzeti államok, melyek — mint látjuk — a területükön lakó népek neveit viselik. Mégis, ha nem orosz, hanem Oroszországi Szovjetköztársaságról beszélünk, ennek az az oka, hogy az Orosz Szovjetköztársaság területén számos nemzet él, amelyek sajátos érdekeinek védelméről, éppúgy mint más szövetséges köztársaság területén élő különböző népcsoportok érdekeinek védelméről a Szovjetunió alkotmánya külön gondoskodik.

Ezeknek a népeknek ugyanis joguk van autonóm szovjetköztársaságokat alkotni, saját alkotmánnyal, saját államhatalmi- és kormányzati szervekkel, az illető nép anyanyelvén működő törvényhozó szervekkel, egyetemekkel, iskolákkal és egyéb kultúrintézményekkel. Ilyen autonóm nemzeti szovjetállam, mely valamely szövetséges tanácsköztársasághoz és ezen keresztül a Szovjetunióhoz tartozik, 19 van. Így pl. az Oroszországi Szövetséges Tanácsköztársaság kötelékébe tartozik többek között a Tatár, a Baskir, a Mordvin, a Csuvas

és több más autonóm köztársaság. Az apróbb népeknek ezenkívül módjukban van, hogy területeiket önállóan, nemzeti érdekeiknek megfelelően kormányozzák. E végből *Autonóm Területeket* és *Nemzeti Körleteket* alkothatnak, saját államhatalmi szervekkel: a területi, illetve körleti szovjettel, melyek mindegyike megválasztja a maga végrehajtó bizottságát. Az Autonóm Területek száma 6, a Nemzeti Körleteké 10.

Az Autonóm Területeknél és Nemzeti Körleteknél főleg oly kis népekről van szó, amelyeket a régi cári uralom teljes kultúrátlanságra, elmaradottságra, sőt lassú kihalásra kárhoztatott. Ezek a népek a Szovjetunióban újraéledtek és nemzeti sajátosságaiknak felkarolásával lehetővé tették számukra gazdasági és kulturális életük fellendítését. Óriási fejlődést mutatnak e tekintetben az autonóm szovjetköztársaságok, sőt a szövetséges szovjetköztársaságok is, amelyeknek a Szovjetunióhoz való tartozás óriási gazdasági, politikai, katonai, kulturális előnyöket biztosít s egyidejűleg a szovjetdemokrácia lehetővé teszi számukra, hogy sajátos nemzeti érdekeiket a legmesszebbmenő módon biztosíthassák. Az a segítség, amelyet e tekintetben a kisebb, gyöngébb és elmaradottabb szovjetnépeknek — a legteljesebb egyenjogúság fenntartásával — a legerősebb és legfejlettebb szovjetnép, az orosz és annak államhatalmi szervei nyújtottak, rendkívül fokozta az összes kisebb-nagyobb szovjet-népcsoportok bizalmát az oroszokkal és szovjetállamukkal szemben, melynek sikerült hatalmas egységbe és közösségbe vonni valamennyit és ezzel megteremteni a Szovjetköztársaságok hatalmas Szövetségét.

De a Szovjetunió népeinek nemcsak ilyen széleskörű autonómiájuk, önkormányzatuk van, hanem igen messzeterjedő *beleszólásuk* a Szovjetunió ügyeibe. A legkisebb népek is nemcsak pártfogoltjai a nagyobbaknak, hanem egyszersmind részesei államhatalmuknak. Ezt pompásan visszatükrözi a Szovjetunió alkot-

mánya, amely szerint a Szovjetunió legfelsőbb államhatalmi szerve, a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének Legfelsőbb Tanácsa két házból áll, a Szövetségi Tanácsból és a Nemzetiségi Tanácsból. A Szövetségi Tanácsot választókerületenként választják, úgy, hogy minden 300.000 lakosra egy küldött esik. A Nemzetiségek Tanácsát pedig a Szövetséges és Autonóm Köztársaságok, Autonóm Területek és Nemzeti Körletek választják, olyanformán, hogy teljesen függetlenül a lakosság számától minden Szövetséges Köztársaság 25 küldöttet, minden Autonóm Köztársaság 11 küldöttet, minden Autonóm Terület 5 küldöttet és minden Nemzeti Körlet 1 küldöttet választ a Nemzetiségi Tanácsba, amelynek minden tekintetben ugyanolyan jogai vannak, mint a Legfelsőbb Tanács másik házának: a Szövetségi Tanácsnak. A Nemzetiségi Tanács létesítése a szovjetdemokrácia elengedhetetlen követelménye volt: az olyan soknemzetiségű országban, mint amilyen a Szovjetunió, az alkotmánynak abból kell kiindulnia, hogy — mint Sztálin mondotta — minden nemzet és faj, függetlenül múlt és jelen helyzetétől, függetlenül erejétől vagy gyöngeségétől, egyenjogú legyen a gazdasági, társadalmi, állami és kulturális élet minden területén.

Köztudomású, hogy Sztálin, — ahogy azt Lenin is nem egyszer hangsúlyozta — a nemzetiségi kérdés legkiválóbb ismerője és a szovjetdemokrácia értelmében vett nemzetiségi politikának legkövetkezetesebb képviselője. Ennek a politikának a követelményeit és egyes programpontjait Sztálin a következőkben foglalta össze: segítséget kell nyújtani a nem-orosz népek dolgozóinak, hogy utolérjék az előrehaladott Közép-Oroszországot; hogy fejlesszék és erősítsék saját szovjetállamiságukat oly formákban, amelyek megfelelnek az egyes népek nemzeti sajátosságainak; hogy megteremtsék a nép anyanyelvén beszélő bíróságot, közigazgatást, gazdasági és hatalmi szerveket olyan hely-

beli emberekből, akik ismerik a helyi lakosság életét és lelki alkatát; hogy fejlesszék anyanyelvükön iskoláikat, színházait, klubjaikat és általában kulturális- és tanintézményeiket.

E politikai program értelmében a nemzeti államok és területek népei egyre jobban kiterjesztik hatalmi- és jogkörüket, egyre újabb és újabb vívmányokkal fejlesztik ki önálló államiságukat. Hatalmas lépést jelent e téren az 1944 február elseji törvény, amely kimondja, hogy minden szövetséges szovjetköztársaságnak jogában áll közvetlenül — és nem mint eddig a Szovjetunió közvetítésével — más államokkal kapcsolatba lépni, azokkal szerződéseket kötni, a diplomáciai és konzuli viszonyt megteremteni. Addig a nemzetközi vonatkozások szabályozása a Szovjetunió kormányának a kezében volt, most az egyes szövetséges államoknak is módjukban van saját nemzetközi politikájukat önállóan irányítani. Ennek értelmében a lengyel kormány, még mint Felszabadító Nemzeti Bizottság, egyezményt kötött az ukrán, bjelorussz és litván szovjetkormányokkal és már nem az összunió moszkvai kormányával a lakosság kölcsönös evakuációjának kérdéseire vonatkozólag, amelyek a felsorolt köztársaságok saját külön érdekeit érintik.

A Szovjetunió népeinek ez a kölcsönös megértése a *háború során* valóságos testvéri közösséggé erősödött, amely egységes harcos táborba tömörítette az összes nemzeteket és népcsoportokat. Ha a német fasiszták, amikor rátámadtak a Szovjetunióra, arra számítottak, hogy a Szovjetunió az első puska lövésre alkotóelemeire bomlik, hogy az egyes nemzetiségek rögtön egymás ellen fordulnak, akkor keservesen csalódtak. Ellenkezőleg: semmi se kovácsolhatta volna még jobban össze a Szovjetunió népeit, mint a közös veszély, mely a fasiszták részéről valamennyit egyaránt fenyegette. A Szovjetunió népei már béke idején felismerték, hogy érdekeik védelmét a Szovjetunióon belül összehasonlíthatat-

lanul jobban biztosíthatják, mint a Szovjetunió kívül, vagy éppen a Szovjetunió elleni fellépésükkel. Ezért csatlakoztak önként a Szovjetunióhoz és ezért erősítettek a háborúban — mint Sztálin mondja — „a Szovjetunió népeinek családját egységes, megdönthetetlen táborrá, mely önfeláldozóan támogatja Vörös Hadseregét, Vörös Hajóhadát.” Mindegyik nemzet kivette a maga részét a háborús erőfeszítésekből: a nehéz harcokból és a mögöttes területen folytatott megfeszített munkából egyaránt. De éppenúgy nyerte el katonai és polgári hősiességének jutalmát is. A „Szovjetunió hőse” dicső címet a többi között 164 bjelorussz, 124 tatár, 81 kazáh, 72 zsidó, 65 örmény és számos más nemzetiség hozzátartozója kapta meg. A szovjetnépek hősie erőfeszítésének sikerült legyőzni a német fasiszmus hatalmas hadseregét. De nemcsak *katonai* téren győzték le, hanem *eszméi* téren is, a *világnézet* terén is döntő csapást mértek rá. Saját ragyogó példájukkal cáfoltak rá a fasiszták barbár faji elméletére, a fennsőbbbséges és alantas fajok gonosz és uszító célzatú megkülönböztetéseire, amelyek alapján Hitler és bandítái fizikailag akarták kiirtani az emberség egy részét, hogy a másikat annál biztosabban rabláncra fűzhessék. A Szovjetunió törvényei ezzel szemben a legszigorúbban büntetnek minden néven nevezendő nemzetiségi vagy faji üldözést. A Szovjetunió népei tehát nemcsak fegyveres kézzel akadályozták meg a német fasiszták emberevő céljait, hanem eleven példaadásukkal is, amely arra tanít, hogy a legkülönbözőbb színű, fajú, nyelvű műveltségű népek között is lehet egyenrangúságot, egyenjogúságot, sőt oly testvéri közösséget is teremteni, amely a legpusztítóbb erőnek is sikerrel tud ellenállni. A szovjetnépek dicsőséges magatartása a háború folyamán mindennél jobban igazolja, a Szovjetunió nemzetiségi politikáját a tőle elválaszthatatlan szovjetdemokráciát.

A Szovjetunió népeinek egymáshoz való viszonya egyszersmind fényesen igazolja Sztálinnak azt a meg-

állapítását, hogy „a szovjethatalom az osztálytársadalom minden államszervezete közül a legnemzetközibb, mert minden nemzeti elnyomást szétzúzva és a különböző nemzetek dolgozó tömegeinek együttműködésére támaszkodva, megkönnyíti ezeknek a tömegeknek egyesítését egy egységes államszövetségbe.” (A leninizmus kérdései, magyar kiadás, 44-ik oldal.) Ez a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetsége, a Szovjetunió.

Érintettük ennek az államnak szövetség-jellegét és vázoltuk szovjet-voltát. Vizsgáljuk most, hogy mennyiben szocialista a Szovjetunió állami és társadalmi szervezete.

MENNYIBEN SZOCIALISTA A SZOVJET. KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE?

„A Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetsége a munkások és parasztok szocialista köztársasága” — hirdeti a Szovjetunió alkotmányának első szakasza. Ez magának az alkotmánynak további magyarázata szerint azt jelenti, hogy a Szovjetunió alapját a szocialista gazdasági rend és termelési eszközök szocialista tulajdona alkotja. A szocialista gazdasági rend lényege tudvalevőleg az, hogy az az összesség, az egész nép jólétét tartja szem előtt, nem egyes embereket vagy azok csoportját. Ez a rend nem ismeri el, hogy minden gazdasági tevékenység legfőbb célja az egyéni haszon-szerzés és meggazdagodás; nem lehet az a legfőbb rugója, hogy az egyes egyén az összesség hátrányára, pl. az egyes vállalkozó munkásainak nem teljes értékében megfizetett bérén szerez gazdasági, társadalmi és politikai előnyöket, vagy az egyes földbirtokos a paraszt nyúzásával szerez mérhetetlen vagyont és befolyást. Ellenkezőleg, hogy mindennek, sőt még az ily lehetőségnek megszüntetésével a dolgozó társadalom maga irányítsa a termelés munkáját és a termékek szétosztását. Milyen elvek alapján?

Az első és főelv a Szovjetunió alkotmánya szerint e tekintetben az, hogy a társadalom részéről való ellátásra csak az tarthat igényt, aki dolgozik, aki pedig nem dolgozik, az ne is egyék. A második főelv pedig az, hogy a szocialista államban lehetetlenség az egyik embernek a másik által való kihasználása, az emberi munkaerő kizsákmányolása egyéni profitszerzés céljaira. Azt mondhatná valaki, hogy ezek alapján véve erkölcsi követelmények, nem gazdaságiak és politikaiak és felmerülhet az a kérdés, hogy milyen intézmény biztosíthatja az erkölcsnek és kultúrának azt a magasabbrendű állapotát, amelyet a szocializmus ezek szerint jelent. Ez az intézményes biztosíték nem más, mint a termelési eszközök társadalmi tulajdona. Világos, hogy ha pl. valamely vállalat és annak minden felszerelése magánember tulajdonában van, az korlátlanul rendelkezik azok hozadékaival, amely annál nagyobb lesz, minél kevesebb bért fizet munkásainak, minél nagyobb árakat szab a fogyasztóközönségnek és ez természetesen érdeke is. De ez az érdeke nyilvánvalóan szembenáll a munkástömegeknek, úgylis mint termelőknek, úgylis mint fogyasztóknak érdekeivel. Ezt az érdekellentétet teljesen és végképp csak úgy lehet kiküszöbölni, ha annak alapvető okát, a termelési eszközök magántulajdonát megszüntetjük, illetve átváltoztatjuk az összesség tulajdonává, társadalmi tulajdonná. De mik ezek az eszközök, amelyekről itt szó van s amelyek a Szovjetunióban nem lehetnek magántulajdon tárgyai? A föld és annak belsejében rejlő kincsek, folyóvizek, erdők, gyárak, üzemek, bányák, tárnák, vasutak, vízi és légi szállítási eszközök, bankok, posta, távíró és távbeszélő — ez az első főcsoportja ezeknek a szó legtágabb értelmében vett termelési eszközöknek. Ezek a Szovjetunió alkotmánya szerint a szocialista állam tulajdona, a nép egészének vagyona, közvagyon. De ide tartoznak a gép- és traktorállomások, stb. valamint a városokban és ipari központokban található házak leg-

nagyobb része is. Persze, akadhat valaki, aki azt kérdezi, hogy mennyiben termelési eszköz a ház, mit lehet házzal előállítani? Erre a felelet egyszerű: munka nélküli jövedelmet, amely ilyen módon erősen beleütközik abba a szocialista alapelvbe, hogy aki nem dolgozik, ne is egyék.

A köztulajdonnak eme állami formáján kívül megvan a Szovjetunióban a szocialista tulajdon szövetkezeti formája is, nevezetesen a kollektív gazdaságok vagy a szövetkezeti társulatok tulajdona, amely azok állattálmányával és felszerelésével, termelő munkájuk eredményeivel és épületeikkel együtt a kollektív gazdaságok és szövetkezetek társadalmi, szocialista tulajdonát alkotja. A kollektív gazdaságoknak az általuk igénybevett földterületre örök időkre használati joguk van.

Látnivaló, hogy teljesen alaptalan az a híresztelés, mintha a szovjetrendszer megszüntette volna a tulajdon intézményét. A valóság az, hogy szocialista jellegéhez képest a tulajdon uralkodó formájává a köztulajdont, társadalmi tulajdont tette, annak legjellegzetesebb formáiban, az állami és szövetkezeti tulajdon formáiban. De nemcsak hogy a tulajdont általában, hanem még a magántulajdont se szüntette meg, csupán annak egy formáját, a termelési eszközök fölötti magántulajdont, egyébként azonban még azt is megengedi, hogy a kollektív gazdaságok mellett kertgazdaságot, lakóházakat, tenyészállatot, szárnyast és kisebb mezőgazdasági felszerelést magántulajdonban lehessen tartani. De megengedi a törvény azt is, hogy az a gazda, ki nem kíván a Szovjetunió mezőgazdasági szocialista rendjébe, a kolhoz-rendszerbe beilleszkedni, az megtarthatja magángazdaságát vagy háziipari üzemét, föltéve hogy az saját egyéni munkáján nyugszik és nem használ ki idegen munkaerőt. Kifejezetten biztosítja a szovjetalkotmány polgárainak magántulajdonát munkajövedelmük és megtakarításaik, lakóházuk és konyhakertjük, a magánháztartás valamint a személyes használat

tárgyai fölött. Az ilyen magántulajdont a szovjettörvények nemcsak tűrik, hanem védelmezik is: büntetőjogi oltalomban is részesítik.

A szocializmus jegyében az egyes szovjetpolgár viszonya az összességhez ebben az elvben tükröződik: „mindenkitől képességei szerint — mindenkinek munkája szerint.” Vagyis mindenkitől olyan mennyiségű és minőségű munkát kívánnak, amilyenre az illető képes és olyan ellenszolgáltatásban részesítik, amelyet az általa teljesített munka mennyiségileg és minőségileg ér. A munka döntő fontosságának a szovjetállamban senki se adott szebben kifejezést, mint Maxim Gorkij, a nagy szovjetíró, aki a szovjethatalom fennállásának tíz éves évfordulója alkalmából közzétett cikkében így ír: „A Szovjetunióban most már a munka állami fontosságának felismerése alapján kezdenek el dolgozni, annak a megismerésnek alapján, hogy egyedül a munka az egyenes és legrövidebb út a szabadsághoz és a kultúrához... Az orosz munkás kezdi megérteni, hogy ez az egész világ a dolgozó emberek világa, hogy a tudomány ezt a világot mint nyersanyagot adományozza neki...”

Nem véletlen, hogy itt a nagy író a munka és tudomány közötti szoros kapcsolatra utal, mert a tudománynak valóban óriási feladatai vannak a szocializmus országában.

A TUDOMÁNY SZEREPE A SZOCIALIZMUS ÉPÍTÉSÉNÉL.

A tudományos haladás megfigyelőjét a Szovjetunióban elsősorban és mindenekfelett az ragadja meg, hogy az élettől és gyakorlattól való elvonatkozás, mely másutt nemcsak hogy megvan, hanem amellyel a tudományok művelői sokszor még büszkélkednek is, itt teljesen hiányzik és amennyiben ki akarna alakulni, az összesen

érdekeltek részéről a legnagyobb ellenállással találkozónék. Mert a Szovjetunióban nem egynéhány kutató professzor az, aki érdekelt a tudomány körül, nem egy-két tudós társaság és azok tagjai, nem egynéhány tudományos ujság szerkesztője vagy ily irányú könyvkiadó-vállalat, hanem a széles tömegek milliói.

Akiknek utcán, nyilvános parkokban, étkezőhelyiségekben vagy járműveken a megfigyelő könyvet lát a kezében, — és ilyenek feltűnően sokan vannak, — azok közül legalább annyian olvasnak tudományos műveket, mint szépirodalmiakat: fiatalok, öregek, nők, férfiak egyaránt.

De azoknak a tudományos munkáknak az értéke nem abban van, hogy „elvontak,” elvontak a gyakorlati élettől, hanem hogy abban gyökeredznek. Csak az elméletnek és gyakorlatnak ez az egysége teszi lehetővé és magyarázza egyszersmind azt a hallatlan érdeklődést, mellyel a szovjetember a tudomány fejlődését kíséri. Az ő számára azok a válaszfalak, melyeket a régi Oroszország a tömegek és a tudományos megismerés közé emelt, leomlottak s a tudományos intézmények beláthatatlan hálózata gondoskodik arról, hogy a kutatások eredményeit mindenki számára megközelíthetővé tegye, sőt hogy ebben a kutatásban részt is vehessen. A különböző tudományágak hivatásszerű művelői az utolsó 25 évben óriási mértékben megsokszorozódtak.

Külföldi látogatók nem győznek csodálkozni, hogy a tudomány e munkásai mily kedvező körülmények között dolgozhatnak, hogy intézeteik és laboratóriumaiak felszerelése mily kiváló és hogy mily messzemenő erkölcsi és anyagi támogatásban részesülnek a hatóságok részéről. Ez egyformán áll geológiára, biológiára, agronómiára, statisztikára, stb. A szovjetorgánumok pedig méltán mutatnak ennek kiegészítéseként arra, hogy az iskolák tízezreiben munkások, kolhózpárasztok és szovjetalkalmazottak milliói tanulnak, százazrekre menő diáksereg látogatja az egyetemeket és fő-

iskolákat, még pedig nagyobbára díjtalanul, sőt a hallgatókat még ösztöndíjakkal is segíti az állam. A tudományos folyóiratok ezrei, a tudományos könyvek példányai milliós szám jelennek meg évenként a nagy ország számos nemzetiségének nyelvén. Ilyet s hasonlókat olvashatunk a szovjetlapok hasábjain annak bizonyítékeként, hogy immár új szovjet-értelmisség létesült, amely kiváló tudósokat termelt ki magából, akik a tudomány minden ágában elsőrangú eredményeket mutathatnak fel.

A szovjettudomány e pozitív eredményei nem volnának lehetségesek, ha a szovjetemberek magával a tudománnyal szemben is nem gyakorolnák annak egyik legfontosabb módszerbeli követelményét: a kritikát és önkritikát. A szovjetpolgár és a szovjethatóságok nem tekintenek fel a „laikus“ hódolatteljes bámulatával és passzív elismerésével a tudományra és annak művelőire, a szovjettudós nem vonul vissza a maga csigaházába, „kerülve az értetlen tömeget“, hanem az elsőkre erőlesen és határozottan rámutatnak esetleges hibákra és mulasztásokra is, az utóbbiak pedig ezeken okulva és azokat megszívlevél próbálják jobban csinálni.

Amilyen tekintélyes és minden szovjetpolgár által nagyra tartott intézmény pl. a Szovjetunió Tudományos Akadémiája, annyira szigorúan vigyáznak rá, hogy ez hivatása magaslatán álljon. A szovjetkormány nem egyszer tette beható kritika tárgyává az ország e legkiválóbb tudományos testületének működését, szóvátette munkásságának hiányait és rámutatott az orvoslás szükségére számos tudományág művelésénél.

Messzemenő gondoskodással övezi és állandóan figyelemmel kíséri a szovjetkormány a főiskolák ügyét is. A Szovjetunió Kormányzótanácsa mellett állandó szervként működő Főiskolai Bizottság több ízben revízió alá vette a főiskolák tudományos és szervezeti kérdéseit, különös tekintettel az előttük álló praktikus feladatokra. Ezek között első helyen áll a tanító. és orvos-

képzés továbbfejlesztése. Éppúgy a mezőgazdasági szakemberek még szélesebbkörű kiképzése a rohamosan fejlődő szovjetmezőgazdaság újabb és újabb követeléseinek megfelelően.

Mindezek a követelések csak egy új tanterv keretében nyerhetnek megvalósulást, amely az általános és különleges tárgyak között helyes irányt, új vizsgarendet és hasonlókat is felölel. Ez pedig csak úgy történhetik, ha minden tantárgy számára rendszeres tervet dolgoznak ki. De bármily szépek is az ilyen tervek és programmok, mondja az említett főiskolai bizottság elnöke, Kaftanov, ezek maguk még nem döntenek el a felsőbb oktatás minőségét. Ez az igazgatókon, tanárokon és előadókon múlik. Ez okból az illetékes szovjethatóságok arra törekszenek, hogy azok társadalmi és anyagi helyzete, mely hivatásuk gondtalan és zavartalan betöltését lehetővé teszi, a lehető legkedvezőbb legyen. Az elmúlt évek során sok minden történt ebben az irányban: mélyreható intézkedések, melyek által a professzorok, dócensek és előadók fizetése átlag 25—40%-al emelkedett.

A tudomány és munkásai iránti érdeklődés koránt sem merül ki ezekkel és hasonló intézkedésekkel, hanem a szovjetkormány és közvélemény állandó figyelemmel kíséri ezt a munkásságot. A szovjetsajtóban állandóan jelennek meg közlemények, amelyek a szovjet-tudomány helyzetét és jövőjét behatóan tárgyalják. Ehhez se külső okra, se külső alkalomra nincs szükség. De ha ilyen külső ok is akad, mint aminő pl. a Szovjetunió főiskoláin működő tudományos személyzet konferenciája vagy ehhez hasonló aktualitás, akkor természetesen a szovjettudomány kérdései még sokkal behatóbb megvitatás tárgyai. Ha oly értekezleten, amelyen a vezető professzoroktól a diákokig az összes közvetlenül érdekelt tudományos körök kiküldöttjei vitatják meg az egyetemi és magasabb technikai kiképzés új útjait, akkor természetesen a sajtó is napokon át

visszhangja annak, hogyan reagál a közvélemény az ott elhangzottakra. Így pl. egy alkalommal különösen kiemelték a nagynevű öreg professzoroknak, a tudomány sokszorosán kitüntetett híres művelőinek a fiatal és kezdő tudósokkal meg a diákokkal létrehozott teljes összhangját és kollegiális együttműködését. A katedra mint válaszfal megszűnt, a hallgatóság nem ül a Szovjetunióban senkifia „lábainál,” hanem a „beérkezett” professzor, a kezdő kolléga és a jövő tudósa csodálatra méltó egységet teremtenek, hogy a közös főcél: a tudomány fejlesztését egyesült erővel biztosítsák és segítsék. A szovjetállam vezető férfiai is nem egyszer nyilatkoztak arról, hogy mifajta tudomány lebeg szemek előtt. Így Sztálin annak a tudománynak a szószólója, „mely nem határolódik el, nem tartja magát távol a néptől, hanem kész annak szolgálni, kész a népnek a tudomány minden vívmányát közvetíteni, annak a tudománynak, amely a népnek nem kényszerből, hanem önként és készségesen szolgál... Annak a tudománynak, amely a régi és új vívmányok összefüggésének értelmét, jelentőségét és mindenhatóságát felfogja, mely önként és készségesen megnyitja az összes kapukat az ország fiatal erői előtt és módot ad nekik arra, hogy a legmagasabb csúcsra is felérjenek, s amely elismeri, hogy a jövő a fiatal tudósoké.”

Molotov egy ízben nagy beszédben ismertette a főiskolai műveltség fejlődését a Szovjetunióban, annak feladatait az ideológiai és politikai nevelés terén. Ez 1938-ban volt, amikor Molotov többek között kijelentette, hogy a főiskolák újjászervezése a Szovjetunióban lényegében befejezést nyert. Ez pedig nem csak a főiskolák és a főiskolai hallgatók számán múlik, nem is pusztán a megjavított tanulmányi programokon és terveken: a főiskolák újjászervezése befejezést nyert abban az értelemben, hogy azok a szocializmust felépítő állam követelményei szerint fejlődtek ki.

Mindkét irányban: a tudomány és a nép szoros

kapcsolata, meg a főiskoláknak ily értelmű újjászervezése tekintetében igen tanulságos adatokat tartalmaz az az ismertetés, amelyet a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának egyik érdemes tagja, Keller írt a szovjet-tudósról. Ennek az ismertetésnek mindjárt bevezető sorai hangsúlyozzák, hogy annak az új tudománynak és technikának, amely az utolsó 20 évben a Szovjetunió általános fejlődésével kapcsolatban kialakult, maguk a szovjetpolgárok az alkotói: a tudósok éppúgy, mint a termelés folyamatában résztvevő mérnökök, munkások, kolhozparasztok és végül az ifjúság, a fiatal természet-tudósok és feltalálók. Keller összehasonlítja azokat a nehézségeket, amelyekkel a régi Oroszországban még egy Mendelejevnek is küzdenie kellett, azzal az elismeréssel és támogatással, amellyel a szovjet tudós manapság minden részről találkozik. Beszél a szovjetkutatás nagy eredményeiről, a hősiességig menő tudományos expedíciókról, az északi sarkon végzett jelentős tudományos munkáról, a sztratoszféra megismerése körüli érdemeiről és még sok más nagyjelentőségű eredményről. Beszámol a szovjet tudósok szerepéről a tervezettség kiépítésénél és a két ötéves tervvel kapcsolatos kollektív tudományos munkáról, valamint a tudomány szerepéről az ország gazdag nyersanyagkészleteinek megállapításánál és az oly hatalmas művek létesítésénél, mint amilyenek a Volga-Moszkva kanális, a Dnyepropetrovszki, magnitogorszki, kuznyecki művek, stb. Megemlíti Keller, hogyan folytatódott Darwin munkája a Szovjetunióban Micsurin és Liszenkó kutatásai és gyakorlati kísérletei révén. Annak illusztrálására, hogy a szovjetkormány kezdettől fogva mily megértő és megszemélyesítő támogatásban részesítette a tudományt és annak képviselőit, idézi a nagy botanikus, Micsurin esetét. Micsurint, a régi Oroszországban gyanús különönné tartották, akinek nagy alkotó munkáját a legkisebb támogatásban sem részesítették. Az októberi forradalom után Kozlov városában Micsurin kísérleteinek terjesz-

tése
korla
genet
erős
5000
zetek
rosa
ság
unió

sebb
dem
böl
még
mint
írja
ipar
volta
letté
tudo

illet
szöv
ame
ber
kap
test
dóse
mén
Hus
a t
és
nye
ken
fen
zív

tése és kiaknázása céljára szociális, tudományos, gyakorlati és termelő intézményeket létesítettek, központi genetikai laboratóriumot, tudományos kutatóintézetet, erős termelő bázist (szovhoz-csoportokat több mint 5000 hektárra menő kertterülettel). Mindezek az intézetek ma Micsurin nevét viselik, sőt maga Kozlov városa is a Micsurinszk nevet nyerte, miután a kertgazdaság legnagyobb tudományos központjává lett a Szovjetunióban.

A tudomány a Szovjetunióban nemcsak a legszélesebb rétegekbe hatol be, hanem maga is mindinkább demokratizálódik és művelői valósággal olyan körökből kerülnek ki, melyeket régebben orosz földön, másutt még ma is mindennel inkább hoznak kapcsolatba, mint tudománnyal. „A tudomány munkásai között — írja Keller — nem kevés volt pásztor, földmunkás, ipari munkásnő, kik hosszú időn keresztül analfabéták voltak és most hivatásukat a tudományos munkában lelték meg s nagy energiával és hozzáértéssel folytatnak tudományos kutatásokat.”

Ami a tudományos munkások külön szervezetét illeti, az első ilyen egyesülés a közoktatási személyzet szövetségén belül 1922-ben megalakult alosztály volt, amely a tudomány munkásait összefogta. 1934 decemberében a szakszervezetek számának csökkentésével kapcsolatban megalakult a főiskolák és tudományos testületek alkalmazottainak szövetsége, melyben a tudósok vezető szerepet visznek. Különleges jóléti intézményekben sem szenvednek hiányt a szovjettudósok. Húsznál több „tudósok háza” épült, s ezekben folyik a tudósok társadalmi élete. Itt pihennek, szórakoznak, és beszélnek meg alkotó munkájuk terveit és eredményeit. A tudomány művelői ezenkívül saját üdülőhelyeiken és szanatóriumaikban gondoskodhatnak egészségük fenntartásáról és szükség esetén helyreállításáról.

Kétségtelen, hogy a szovjettudós rendkívül intenzív életet él. A begubódzott, minden emberi közösség-

től távolélő régi tudóstípus teljesen ismeretlen és még a tisztán tudományos területekre szorítkozó tevékenység is a ritkaságok közé tartozik. A szovjet tudós azonkívül, hogy szakmájában a lehető legmagasabb fokú képzettségre és teljesítményekre törekszik, részt vesz mindenben, ami a szovjet népet a maga egészében érdekli: politikában, az irodalom és művészet eseményeiben, az élet gyakorlati terein. És mindez nem válik szűkebb munkássága kárára, mint oly sokan hiszik, hanem ellenkezőleg: ettől az intenzív élettől még csak felfrissülve tér vissza hivatásához, melyet komolyabban és felelősségteljesebben sehol sem fejt ki a tudomány művelője, mint a Szovjetunióban.

A TERVGAZDASÁG ÉS CÉLJAI.

Rendkívül nagy az a befolyás, amelyet a tudomány a szovjetközgazdaságra gyakorol. Itt nemcsak azokra a geológiai expedíciókra és egyéb különleges tudományos kutatásokra gondolunk, amelyek évről-évre újabb és újabb még kiaknázatlan nyersanyagforrások hallatlan gazdagságát tárják fel, hanem a szovjetgazdaságnak magának arra a nem kis részben tudományos irányítására, amely a *tervgazdaságban* jut kifejezésre. Természetesen, az egész népgazdaságnak egységes tervvel való átfogása csak akkor vált gyakorlatilag lehetővé, amikor az ország termelési eszközeinek túlnyomó része társadalmi tulajdonná vált. Ekkor azonban hatalmas feladatok vártak a Szovjetunió tervgazdaságára, és pedig: a társadalmi gazdagság fokozása, a dolgozó nép anyagi és szellemi színvonalának szakadatlan emelése, az ország függetlenségének előmozdítása, védelmi erejének növelése. A Szovjetunió tervgazdasága mindenekelőtt azt a célt tűzi ki maga elé, hogy az ország termelőerőit oly szintre emelje, amelyen a használati tárgyak termelésének oly bősége, sőt fölöslege válik lehetővé, hogy

mindenki, aki képességei szerint dolgozik, már nemcsak munkája szerint, hanem szükségletei szerint részesülhessen ellenszolgáltatásban, vagyis: minden dolgozó állampolgár megkaphassa a társadalomtól mindazt, amire csak szüksége van. A tudománynak itt kettős szerep jut: egyfelől a gazdasági erők lehetőségei és azok fokozásának számontartása, másfelől magának a tudományos termelésnek s általában a kulturális fejlődés anyagi előfeltételeinek megtervezése. Így pl. az ipari termelés teljesítőképességének megállapítása végett mindenekelőtt azzal kell tisztába jönni, minő termelési kapacitással rendelkezik egy-egy iparág, mennyire lehetséges ezt a kapacitást fokozni új építkezések és technikai felszerelések segítségével és milyen úton-módon lehet ezt a termelési eredményt felhasználni. További megállapítás tárgya, milyen nyersanyagforrások, milyen anyag, fűtőanyag-, elektromos energia-, munkaerőkészletek fölött rendelkezik és rendelkezhetik egy-egy iparág a tervezési időszak alatt. Ha pl. a vasöntődék munkaterve megváltozik, ennek megfelelően át kell dolgozni a szén-, vas- és mangánérctermelés tervét is. Fontos szerepe van az összehasonlító munkának is: az ipari termelés fokozásának és a fokozás méreteinek megállapításánál tanulmány tárgyává kell tenni az élen haladó ipari vállalatok termelési tapasztalatait, amelyek a legjobb példáit mutatják a technikai felszerelés és nyersanyag felhasználásának, valamint a munkatermelékenység fokozásának. Emellett persze éppoly elkerülhetetlen annak a megállapítása is, hogy mekkorák a népgazdaság szükségletei az egyes iparágakban és ennek alapján egyeztetni össze a gazdasági terv az egymással szomszédos iparágak együttes fejlesztését. A *mezőgazdaságra* vonatkozó tervezéseknél első helyen állanak a vetésterületek növelésének kérdései és az egyes kultúrák aratási eredményeinek fokozását illető kérdések. Itt messzemenően felhasználják a mezőgazdasági tudományok s különösen az agrotechnika adatait és nem

kevésbé a legfejlettebb mezőgazdasági üzemek: kollektív gazdaságok és állami gazdaságok, vagyis kolhozok és szovhozok gyakorlati tapasztalatait.

A kulturális munka területén a tudományos és művészi alkotás terén a Szovjetunió tervgazdasága nem éri be egyes szakemberek és a népesség kezdeményezéseivel és tevékenységével. Az egységes állami terv összeállításánál e tekintetben az a cél, hogy megteremtse a kellő anyagi feltételeket a kultúra legeredményesebb fejlődése számára. Így pl. a lakosság számbeli gyarapodásával összhangban meghatározzák az elemi és középiskolai tanulók, valamint a főiskolák hallgatóinak várható számát és ennek megfelelően fokozzák az új iskolák és főiskolák építését. Az iskolák építési terve figyelembe veszi a középiskolát végzett tanulók és a főiskolákra felvett hallgatók arányát is. A főiskolákba történő felvételek és a főiskolát elvégzett hallgatók arányából viszont következtetnek arra, miképp elégíthető ki a népgazdaság egyes ágaiban a szakemberek tekintetében mutatkozó szükséglet.

Nem kevesebb figyelmet fordít a tervgazdaság a tudományos élet fejlesztésére: tudományos intézetek építésére, anyagi és pénzügyi segélyforrások megteremtésére a tudományos munkára való serkentés érdekében. A népgazdasági tervet az emberi tevékenység legkülönbözőbb területeire vonatkozó tudományos adatok figyelembevételével állítják össze az ország gazdasági helyzetének, segélyforrásainak, az egyes gazdasági ágak és az ország egyes területeinek gazdasági lehetőségei alapján. Ilyenformán a terv részben a társadalmi fejlődés tudományos előrelátásán is alapszik. Hogy a szovjetkormány milyen fontosságot tulajdonít a tudományos körök segítségének a tervgazdasági munkánál annak legjobb bizonyítéka az, hogy az első hosszú időre szóló tervnek, az ország elektromosítására vonatkozó, 1920. évből való tervnek összeállításánál Lenin kívánságára mintegy 200 kiváló szakembert és tudóst vontak be, akik a közgaz-

daság egyes ágaira és az ország egyes gazdasági területeire vonatkozólag adtak értékes felvilágosításokat. Hasonlóképpen a második ötéves terv összeállításánál az 1932-33. években az Állami Tervbizottság, a Szovjetunió tervgazdaságának legfelső központi hatósága, 24 országos tudományos-technikai értekezletet hívott egybe. Nem maradtak el e tekintetben az egyes kormányhatóságok sem az ország legkülönbözőbb részein, úgyhogy a második ötéves terv problémáinak megoldásában százával vettek részt a tudományos kutatóintézetek és ezrével a legkülönbözőbb szakmák tudósai. A legfontosabb kérdéseket a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának és az Állami Tervbizottságnak számos együttes ülésén döntötték el. Igen jelentős volt az a munka is, amelyet a Tudományos Akadémia a háború folyamán végzett a tervgazdaság érdekében, különösen az Ural, Nyugatsibéria és Kazahsztán természeti kincseinek felkutatása terén, valamint az újjáépítés számos kérdését illetően.

A tervkitöltés folyamán a tervgazdaság szervei megteszik a szükséges intézkedéseket arra nézve, hogy az elmaradt gazdasági ágaknak és üzemeknek segítségére legyenek. A tervkitöltés ellenőrzése a Szovjetunió Állami Tervbizottságának helyi megbízottjai útján történik. Ezeknek a megbízottaknak az egyes közsorok, városok, területeken s körzetekben rendelkezésére állanak a statisztikai intézetek, valamint az egyes üzemek számadatai is. Az üzemek munkásai természetesen anyagilag is érdekelve vannak a tervkitöltésében és túlteljesítésében. Nemcsak azért, mert ezáltal megjavul az üzem pénzügyi helyzete, s így minden egyes munkás anyagi helyzete is, hanem azért is, mert a terv sikeres teljesítéséért és túlteljesítéséért az üzemek munkásai és alkalmazottai külön kedvezményekben és díjazásokban részesülnek. Ezenkívül, minél jobban fokozódik a társadalmi munka termelékenysége, annál jobban növekszik az összes társadalmi termékeknek az a része is,

amely a dolgozók személyes szükségleteinek kielégítésére szolgál. A szovjetmunkások tisztában vannak azzal, hogy anyagi helyzetük annál jobb lesz, minél többet fognak termelni. Ennek felismerése pedig — mint Sztálin mondja — „óriási hajtóerő a szovjetipar fejlesztése és tökéletesítése terén.“

De a munkásoknak nemcsak az az érdekük, hogy az ő üzemük teljesítse a tervet, hanem az is, hogy a többi üzem se maradjon mögöttük, mert mindnyájuk egyéni jóléte a legszorosabban összefügg a társadalmi termelés fejlődésének egészével. Az urali és szibériai vasművek munkásai igen jól tudják, hogy az ő üzemük munkájától függ a moszkvai vagy leningrádi gépgyárak munkája. És éppúgy tudják a középázsiai gyapottermelő kollektív gazdaságok parasztjai, hogy az ő gyapotuk elvetésének és aratásának tervkitöltésétől függ a moszkvai vagy ivanovoi textilgyárak munkája és végeredményében maguknak a kolhozparasztoknak ellátása textilgyártmányokkal. Nem kis része van a tervgazdaságnak abban, hogy a második öt éves terv idejében (1932-1937) a munkások és alkalmazottak számának 18%-os szaporulata mellett munkabérük összege 55% helyett 151%-kal emelkedett az egész köztársaságban. A kollektív gazdaságok pénzbeli jövedelme pedig az 1933 év 5 milliárd hatszázhatvankét millió rubeléhez képest 1937-ben 14 milliárd száznyolcvan millió rubelre nőtt meg. Az anyagi helyzetnek ezzel a megjavulásával lépést tartott a kulturális haladás is: Az 1933-35. években több mint 20.000 iskolát építettek, köztük több mint 16.000-et faluhelyen. 1928 és 1938 között a szovjettanintézetekben másfélmillió szakembert képeztek ki.

A munkások és alkalmazottak kulturális céljaira (közoktatásügy, közegészségügy), fordított állami kiadások összege 1933—1938-ig 4.8 milliárd rubelről 14 milliárdra növekedett. Hatalmas fejlődésen mentek keresztül ezalatt a tudományos intézetek is. A Szovjetunió

Tudomány
intézete,
állomása,
700 tudom
területén.
kutató lal
ket, úgy
zeteinek

Említ
katonai te
lin szerint
ban mind
amelyek
kozásához
határozott
nevezendő
ról jövő
bír e teki
1933 és 1
pülőgépip
jetunió r
üzemekre
ben építe

A má
den kétsé
daság ren
gazdasága
tette leh
nek szilá
mán mo
sították
a nehéz
idejüleg
szeripar
zés meg
Min
katonai

Tudományos Akadémiájának 1939-ben 60 tudományos intézete, 1 fiókin tézete, 5 csillagvizsgálója, 42 kísérleti állomása, 24 múzeuma volt. Ezeken kívül több mint 700 tudományos kutatóintézet működik a Szovjetunió területén. Ha ehhez hozzászámítjuk a gyári- és üzemi kutató laboratóriumokat és más hasonló célú intézeteket, úgy a Szovjetunió összes tudományos kutatóintézeteinek száma 2265-re menő.

Említettük a tervgazdaság által szem előtt tartott katonai természetű feladatokat. Ezek a feladatok Sztálin szerint abban állnak, „hogya megteremtsék az országban mindazokat a technikai és gazdasági előfeltételeket, amelyek az ország honvédelmi erejének maximális fokozásához szükségesek s amelyek lehetővé teszik, hogy határozott visszautasításban részesüljön minden néven nevezendő katonai beavatkozási kísérlet, minden kívülről jövő katonai támadás kísérlete.” Nagy jelentőséggel bír e tekintetben a hadiipar széleskörű kifejlesztése. Ez 1933 és 1938 között a négyeszeresére növekedett, a repülőgépipar pedig öt és félszeresére. 1939 elején a Szovjetunió repülőgépiparának kétharmad része azokra az üzemekre esik, amelyeket a második ötéves terv idejében építettek.

A második világháborúban és azt megelőzőleg minden kétséget kizáró módon megmutatkoztak a tervgazdaság rendszerének kiváló előnyei. A Szovjetunió tervgazdasága még az ország békés felépítésének éveiben tette lehetővé, hogy megvesse hadi-gazdasági erejének szilárd alapjait. Az ötéves tervek időszakai folyamán mozgósították az összes belső erőket és átcsoportosították az összes anyagi-, munkaerő- és pénzforrásokat a nehéz- és hadiipar kifejlesztése érdekében. Ezzel egyidejűleg hatalmas fejlődésen ment keresztül az élelmiszeripar is, mely megvetette alapjait a háborús élelmiszer megszervezésének.

Mindez persze távolról sem jelenti azt, hogy ezek a katonai előkészületek a Szovjetunió háborús szándékai-

val függtek volna össze. A háború csak lehetőség, eshetőség és tegyük hozzá, hogy az adott helyzetben eléggé valószínű eshetőség volt, amelyet a Szovjetunióknak gazdasági számvetésébe be kellett kalkulálnia. De semmiképpen se szerepelhetett a háború a Szovjetunió saját politikai céljai és szándékai között. Minden kétséget kizáróan meggyőződhetünk erről, ha megfigyeljük azt a *külpolitikát*, amelyet a Szovjetunió keletkezése óta céltudatosan követett. Ez a politika pedig irányvonalát tekintve a legkövetkezetesebb békepolitika volt.

A SZOVJETUNIO ÉS A KÜLFÖLD.

A Szovjetunió külpolitikája a szó legtágabb értelmében vett demokratikus külpolitika, mely a legteljesebb mértékben megfelel az ország belső szerkezetének. Ehhez képest a szovjetdiplomácia, a külpolitika irányítása és végrehajtása nem valami kiválasztott réteg előjoga, mint régente volt, hanem az egész nép szívügye. És nem csupán szívügye, mert a szovjetnépet nemcsak érdeklik a nemzetközi kapcsolatok, hanem ért is ezek megítéléséhez. Az a politikai és közelebbről külpolitikai nevelés, amelyben sajtó, rádió, előadások és rendszeres tanfolyamok révén állandóan részesül, egyfajta hozzáértést és bizonyos felelősségérzetet ébresztett a szovjetemberben, a külpolitikai események megítélésénél. A külpolitikának ez a demokratizálása sok új elemet hozott annak hivatásszerű, mesterségbeli részébe is, ez a politika hangját, szellemét, stílusát tekintve teljesen konkrét: nem burkolódzik általános és többértelmű szövegekbe, amelyekből mindig van kibúvó. Nem a sorok között olvasni tudó szakember kedvéért üznek itt diplomáciát, mint előkelő játékot, hanem a gyárak és kolhozok dolgozói, meg a szovjetértelmiség külpolitikai érdekeinek egyszerű, közérthető és mindenki által el-

lenőrizh
jetdiplom
máinak
jetdiplom
mivel tar
részének
nagyhata
kat a lel
van a kö

Ilyen
tikájának
mulázott
runk, de
ujjnyit se
békepolit
dolásai k
tek orszá
tikának é
Részletei
irányvona
hivatalos
olyan ke
szeütköz
béke biz
oly esetet
képmutat
nak meg,
népek va
vel oly
jai nem
hogy po
öket. Tel
ben oly
mértékbe
nép a má
senek el

Az i

Szovjet

lenőrizhető képviselte céljából. Ehhez képest, a szovjetdiplomáciát a lehető legnagyobb világosság és formáinak legteljesebb egyszerűsége jellemzi. Bár a szovjetdiplomácia teljes mértékben tudatában van annak, mivel tartozik oly államnak, amely a világ egy hatod-részének területére terjed ki és amely európai és ázsiai nagyhatalom is, úgy mégis a ceremóniakat, szertartásokat a lehető legkisebb mértékre szorítja és tekintettel van a köztársasági egyszerűség követelményeire.

Ilyen egyszerű és határozott a Szovjetunió külpolitikájának általános vezérelve is, melyet Sztálin így formulázott meg: „Egy talpalattnyi idegen földet se akarunk, de a mi földünkben se engedünk át senkinek egy ujjnyit se.” Látnivaló, hogy a szovjetpolitika lényegileg békepolitika. A háború csak annyiban szerepel elgondolásai között, amennyiben ezt rákényszerítik a szovjetek országára. Ezzel az eshetőséggel azonban a reálpolitikának éppúgy számolnia kell, mint a tervgazdaságnak. Részleteiben a Szovjetunió külpolitikai vonatkozásainak irányvonalát Litvinov, volt külügyi népbiztos következő hivatalos állásfoglalása fejezi ki: „Szívesen támogatunk olyan kezdeményezéseket, amelyek célja fegyveres összeütközések lehetőségének elhárítása és az általános béke biztosítása, de könyörtelenül leleplezünk minden oly esetet, amikor észrevesszük, hogy pacifista frázisok képmutató álarc alatt oly mohóság és oly érdekek bújnak meg, amelyeknek semmi közük sincs békéhez és a népek valódi érdekeihez. Beérjük a megfigyelő szerepével oly esetekben, amikor a nemzetközi gesztusok céljai nem eléggé világosak előttünk s arra szorulnak, hogy pontosabban meghatározzák és megvilágítsák őket. Teljességgel idegenül és ellenségesen állunk szemben oly nemzetközi ténykedésekkel, amelyek bármily mértékben is hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az egyik nép a másikat leigázza, vagy hogy új háborúkat készítsenek elő.”

Az itt részletezett vezérelveknek megfelelően a

Szovjetunió külső vonatkozásainak eddigi fejlődésében két történelmi jelentőségű irányzat érvényesült: a) a békepolitika és b) a súlyos kényszer alatt folytatott honvédő háború.

A Szovjetunió békepolitikája egyidős magával a szovjetállammal. Ez tudvalevőleg az első világháború legkritikusabb pillanatában jött létre és rögtön a béke követelésével lépett fel, mint külpolitikájának alapelveivel. Egyúttal általános demokratikus irányzatának megfelelőleg elvetette az egyenlőtlen szerződéseket, különösen azokat, amelyeket a cári kormány a félgyarmati sorban élő keleti népekkel kötött s éppúgy az addig előjogokat élvező diplomáciai nyelvek helyett a szovjetállammal való nemzetközi érintkezésben az egyes nyelvek egyenlőségét proklamálta. Már a győzedelmes októberi forradalom első napjaiban hatálytalanította és köztudomás céljából közzétette azokat a titkos szerződéseket, amelyeket a cári Oroszország kötött s azóta is a szovjetdiplomácia minden tevékenységét a legszigorúbb és legszélesebb nyilvánosság jellemzi, ami egyúttal a legértékesebb fegyver a békéért folytatott harcában.

Természetes, hogy a szovjetállam széleskörű belső és külső demokráciája és nem kevésbé ebből folyó békepolitikája szálla volt számos más állam szemében, melyek nem is maradtak tétlenek és a diplomáciai elismerés megtagadásán kezdve a gazdasági blokádon keresztül a katonai intervencióig mindent megkíséreltek, hogy a szovjetállamot belső rendszerének s azt védő külpolitikájának megváltoztatására bírják. Ezekkel a próbálkozásokkal szemben is elsősorban a demokrácia nyújtotta lehetőségeket vette igénybe a szovjetállam. Jól tudta, hogyha a világ egyhatod részén uralkodik is, a többi öthatod részén csak kisebb-nagyobb demokratikus szigetek, elsősorban a progresszív munkásság megértésére és támogatására számíthat. Ezért a katonai intervenciók és a blokádnak idejében (1918—20-ban) a szovjetdiplomácia időnkint arra kényszerült, hogy

egyik-ma
közvetle
nyéhez

A sz
landó fel
tényt, ho
más eszk
ben, min
társadalm
rek külö
tek, míg
dalmi re
állnia a
sem.

De a
dönék bi
szemben
ban a Sz
sze a Sz
unió ellen
mákat ö
nap inter
bojkottkís
éppen há
még eddi
tal, hogy
egymás m

De a
megoldás
Korántse
hogy a b
dasági fe
unió saját
többi ors
lesztését
ben egyic
erőre, ipa

egyik-másik rosszindulatú kormány fején keresztül közvetlenül egyes országok demokratikus közvéleményéhez forduljon.

A szovjetállam külpolitikai vonatkozásban se hajlandó felejtetni és feledtetni azt a rendkívüli fontosságú ténytet, hogy más rendszeren épült, mások a céljai és más eszközöket alkalmaz azok megvalósítása érdekében, mint más államok. Ismeretesek azok a politikai, társadalmi és világnézeti ellentétek, amelyek e rendszerek különbözősége folytán nemzetközi téren felmerültek, mígnem a tapasztalat azt igazolta, hogy a társadalmi rendszerek ily különbözőségének sem kell útját állnia a legszorosabb nemzetközi együttműködésnek sem.

De amíg ez a belátás győzedelmeskedett, sok meddőnek bizonyult harc és intrika volt a szovjetállammal szemben követett politika főtevékenysége. Még 1928-ban a Szovjetunió külügyi népbiztosa így foglalta össze a Szovjetunió ezirányú tapasztalatait: „A Szovjetunió elleni harc sohase szűnt meg, csak különböző formákat öltött a körülmények változásához képest. Tegnap intervenció és teljes blokád, ma elszigetelési és bojkottkísérletek, holnap talán ismét intervenció, vagy éppen háború. Ez onnan ered, hogy egynémely állam még eddig nem tudott megbarátkozni azzal a gondolat-tal, hogy két különböző társadalmi rendszer áll fenn egymás mellett.“

De a Szovjetunió mindamellet még mindig békés megoldásokat keresett. Miért? Talán gyöngeségből? Korántsem: a Szovjetunió sohasem csinált belőle titkot, hogy a békét általános elvi szempontjai mellett gazdasági fellendülésének érdekei is kívánják. A Szovjetunió sajátos viszonyai között a béke gyakorlatilag a többi országgal fennálló gazdasági kapcsolatainak fejlesztését is jelentette. Belső gazdasági felépítése érdekében egyideig külföldi technikai felszerelésekre, munkakerőre, ipari termékekre, sőt bizonyos nyersanyagokra is

szüksége volt. Egyes országok ebben kedvező lehetőségeket láttak a maguk számára is és felvették a vonatkozásokat a szovjetállammal. Más országok viszont a már fennálló eléggé laza gazdasági kapcsolatok megszüntetését is sürgették, részint, hogy ezzel nyomást gyakoroljanak a szovjetállamra, hogy gyöngítsék, illetve fejlődésében megakasszák, de hovatovább azért is, mert szálla volt a szemükben a Szovjetunió egyre növekvő belső gazdasági ereje és ezzel kapcsolatban külkereskedelmi forgalma, de legfőképpen a konkurenciától való félelem. Persze, a szovjetállammal szemben felmerült ilyen terveket újra meg újra meghiusították az egyes országok saját gazdasági és kereskedői érdekeit, majd a gazdasági világválság, amely megmutatta, hogy lehetetlen a nemzetközi áruforgalomból kiküszöbölni oly hatalmassá vált tényezőt, mint amilyen a világháború által aránylag kevésbé sújtott Szovjetunió a 20-as évek végén volt.

A Szovjetunió békepolitikája ekkor ebben állt: tartózkodás a többi hatalom által újból széles körben felerlevenítt titkos diplomáciától és politikai intrikától, minden közösség megtagadása a különböző, időközben kialakult katonapolitikai csoportosulásokkal, blokkokkal, Egyidejűleg gondosan figyelemmel kellett kísérnie a kialakulófélben levő politikai eseményeket, mert bárkinél tisztábban látta, hogy a béke megbontása a földkerekség tetszés szerinti pontján, egyetemes háborúhoz vezethet és még ha maga a Szovjetunió nem keveredik is háborús konfliktusba, úgy mégis gazdasági életének minden háború jelentős károkat okozhat. A szovjetdiplomáciának a béke oszthatatlanságáról vallott elve mélyseges hatást gyakorolt az egész világ politikai közvéleményére s még azokra is, akik a gyakorlatban ellenszegültek ennek az elvnek,

De különös éberséggel arra kellett ügyelnie a szovjetkormánynak, minő részt vesznek a nemzetközi csoportosulásokban és kombinációkban a Szovjetunió köz-

vetlen sz
hogy ebb
is helyén
erejével
közre, a
leleplezze
ború elem
szedelem
előtt min
amelyek
viselik.

De a
útra is, a
lehető leg
nemcsak
fel, hanem
hetőségeir
lésben, va
látozásába
a teljes le
kormány r
tározott f
amelyeket
szövetség
készítő ko
— amint
tek is sem
máciának,
pedig hiv
tívát és rá
alapjára é
akarja a
szöbölmi.
jetunió el
teljesen é
dikát ped
szövetség

vetlen szomszédai. A későbbi fejlemények igazolták, hogy ebben a tekintetben óvatossága és ébersége nagyon is helyénvaló volt. Abban a törekvésében, hogy minden erejével a világbéke fenntartása érdekében működjen közre, a szovjetkormány kötelességének tartotta, hogy leleplezze mindazokat a cselszövéseket, amelyek a háború elemeit rejtik magukban, leleplezze a háborús veszedelem minden csiráját az egész világ közvéleménye előtt, mindenekelőtt pedig ama széles tömegek előtt, amelyek rendszerint a háború legsúlyosabb áldozatait viselik.

De a szovjetkormány emellett rámutatott arra az útra is, amely az adott körülmények között a világbéke lehető legnagyobb mértékű biztosítása lehet. Vagyis nemcsak a háborús veszély eshetőségeit sorakoztatta fel, hanem rámutatott azok radikális elhárításának lehetőségeire is s ezt az azonnali általános, teljes leszerelésben, vagy legalább is a fegyverkezés maximális korlátozásában pillantotta meg, mint amely az első lépés a teljes leszerelés útján. Ez a megoldás pedig a szovjetkormány részéről nem volt pusztá szóbeszéd, hanem határozott formát öltött azokban a konkrét javaslatokban, amelyeket a Szovjetunió képviselte ez irányban a Népszövetség által a lefegyverzés kérdésében egybehívott előkészítő konferencia elé terjesztett. Ha ezek a javaslatok, — amint az különben előrelátható volt, — nem vezettek is semmire, úgy mégis nagy érdeme a szovjetdiplomáciának, hogy egyáltalán felvetette ezt a kérdést és pedig hivatalos formában, hogy megragadta az iniciatívát és rámutatott a háborús veszedelem legkonkrétebb alapjára és egyúttal arra is, hogy a többi állam nem is akarja a háborúnak ezt a központi alapfeltételét kiküszöbölni. Ezt bizonyítja már az a tény is, hogy a Szovjetunió első javaslatát, a teljes lefegyverzést a bizottság teljesen és minden indokolás nélkül elvetette, a másodikat pedig a feledés homályába süllyesztették és a Népszövetség nem is foglalkozott vele,

A szovjetdiplomácia semmiképpen sem dogmatikus, merev s így az, hogy nyilvánvalóan életrevaló, hathatós és célravezető javaslatait elszabotálták, korántsem kedvetlenítette el még oly javaslatokkal szemben sem, amelyeket természetüknél fogva elégteleneknek, elhibázottaknak vagy célszerűtleneknek kellett tartania. Ilyen volt pl. a Kellogg-egyezmény, amely elítéli a háborút, mint külpolitikai ellentétek megoldását. A szovjetkormány kitűnően tudta, hogy az ilyen plátói helytelenítés túlságosan erőtlen ahhoz, hogy célt érjen. Mindamellet, tekintve, hogy a Kellogg-javaslat — ha korlátozott mértékben és nem kielégítő módon is — a békepolitika céljait szolgálta, s annak aláírói a közvélemény előtt bizonyos erkölcsi felelősséget vállaltak a békepolitikáért, a szovjetkormány nem habozott hozzájárulni és az első egyike volt az egyezmény ratifikálásánál.

Hasonló volt a Szovjetunió állásfoglalása a Népszövetséggel szemben is. Pillanatra sem voltak illúziói ez intézmény igazi lényegét illetően s azzal az őszinteséggel, amely a szovjetdiplomácia egyik jellegzetessége, ennek kifejezést is adott. A Szovjetunió úgy lépett be a Népszövetségbe, mint „... új társadalmi és gazdasági renddel bíró állam, amely nem mond le ez állam semmiféle sajátságosságáról és teljes mértékben megőrzi a maga arculatát. Teszi ezt egyedül a békéért folytatott harca érdekében, amely a szovjetkülpolitika alapvető célja. Ennek érdekében kíván a Népszövetség keretei között is együttműködni mindazokkal az államokkal, amelyek ellenszegülnek az új háború kibontakozásának. Ez a törekvés szabja meg a Szovjetunió képviselőinek felszólalásait is a Népszövetségben.” (Litvinov, a Szovjetuniónak a Népszövetségbe való felvétele alkalmával tartott beszédéből).

Nem annyira a Népszövetség volt tehát a szovjetkritika tárgya, hanem ez a sajátos, a versaillesi szerző-

désben le
Litvinov
értelmél
bőző nép

Hogy
tásában s
politikai
hozzá, azt
hogy jóid
tartotta f
szocialista

A szo
tanulmányos
politikai
szersmind
ritett hon
nuában ö
rencia az
országot
gazdaság
nagy töm
rejött a
amely me
natkozás
államok,
sem a né
tek arra
ország és
törekvés
visszhang
való volt
béke köv
megvalós
béke fen
Szovjetun
több elle
idején, íg

désben lefektetett Népszövetség. Önmagában — mint Litvinov mondta — maga a Szovjetunió is a szó legjobb értelmében vett népszövetség, mely számtalan különböző népfajt egyesít.

Hogy a Szovjetuniót békepolitikájának megvalósításában semmiféle előítéletek sem vezérelték, hogy a politikai szektáriusságnak még a gondolata sem fért hozzá, azt mindennél jobban bizonyítja az a körülmény, hogy jóideig a legkitűnőbb diplomáciai vonatkozásokat tartotta fenn a fasiszta Olaszországgal, sőt a „nemzeti szocialista” Németországgal is.

A szovjet-német vonatkozások története különösen tanulságos, mert itt látni legjobban a Szovjetunió külpolitikai módszereinek következetes alkalmazását s egyzersmind az átmenetet a békepolitikától a kikényszerített honvédő háborúhoz. Mikor 1922 áprilisában Genuában összeült az első nemzetközi gazdasági konferencia az 1914—1918-as világháború után, hogy Németországot és Oroszországot ismét bekapcsolják a világ-gazdaságba, ez a kísérlet az áthidalhatatlan ellentétek nagy tömege miatt nem sikerült. Ehelyett azonban létrejött a német-szovjet orosz egyezmény Rapallóban, amely megvetette a normális, majd jó diplomáciai vonatkozások alapját a két ország között. Persze azok az államok, amelyek Genuában nem tudtak megegyezni sem a németekkel sem az oroszokkal, mindent elkövetek arra nézve, hogy ezt a kezdődő jó viszonyt Németország és Oroszország között megbontsák s hogy ez a törekvés hovatovább Németország reakciós köreiből is visszhangra talált, senkit se lephet meg. Már itt is látnivaló volt, hogy nem a szovjet-külpolitikán múlt, ha a béke következetes hirdetésével és annak intézményes megvalósítását célzó javaslataival sem tudta elérni a béke fenntartását. Sőt, amilyen különösen hangzik, a Szovjetuniónak éppen békepolitikája szerezte a legtöbb ellenséget. Így volt ez már a genuai konferencia idején, így volt később a meg nem támadási szerződések-

kel kapcsolatban felmerült egynémely javaslatainál, a leszerelés kérdésében, stb. De különösen élessé vált a Szovjetunió elleni nemzetközi hangulatkeltés akkor, amikor a német hitlerizmus állt annak élére.

Alighogy a fasizmus uralomra jutott Németországban, és a weimari idők pacifista hangulata eloszlott, a versailles-i rend revíziójának vitájába beledobták a legyőzötteknek a Szovjetunió kárára leendő kompenzálását. Csak amikor Hitler-Németország világhuralmi tervei nyilvánvalókká lettek, engedett átmenetileg a Szovjetunió elleni határtalan agitáció Németország határain túl. Most már nem lehetett ezzel az agitációval leplezni a német fasizmus messzebbmenő céljait, amelyek érdekében 1939-ben megkezdte a második világháborút. Ebben az atmoszférában történt, hogy Németország közeledést keresett a Szovjetunióval, amely az 1939-iki szovjet-német megnehtámadási szerződéshez vezetett, amelyet tudvalevőleg Németország 1941-ben önkényesen megszegett és minden előzetes értesítés nélkül rátámadt a Szovjetunióra. Ezt a szovjet-német szerződést akkoriban sokan nem értették meg és helytelenül bírálták el. Pedig ez a szerződés csak következetes lépése volt a Szovjetunió békepolitikájának és Sztálin meggyőzően kimutatta, hogy megnehtámadási szerződés megkötésére irányuló javaslatot békeszerető ország nem utasíthat vissza csak azért, mert az Hitlertől és Ribbentrop-tól ered. Arra a kérdésre, hogy mit nyert a Szovjetunió ezzel a lépésével, Sztálin azt válaszolta: *időt*, amely alatt felkészülhetett arra az esetre, ha Németország nem tartja be a szerződést. Arra a kérdésre pedig, hogy mit nyert illetve veszített Németország, amikor hitszegően rátámadt a Szovjetunióra, így felelt: „...csapatai számára rövid időre valamelyest előnyös helyzetet nyert, de politikailag veszített, mert az egész világ szemében leleplezte magát, mint véreskező támadót. Nem lehet kétséges, hogy Németországnak ez a katonai sikere csak epizód. Viszont az a hatalmas poli-

tikai nyel
moly és t
sereg dönt
ország ell

Igy m
Nyilvánva
az történe
a diplomá
sem hogy

A Sz
rült, a k
semmisíte
megsemm
tönkreten
mifelénk
neveztek
a Szovjet
méltek. h
nia és az E
badságsze
első nagy
zelme. Hi
szeomlás
rül a Sz
amelyben
résztveszt
jetuniót
zője köve
lamok a
a másodi
után is,
zel a hat
ségesei é
nai, Bul
mire a k
A Sz
mok köz

tikai nyereség, amely a Szovjetunió javára esik, komoly és tartós tényező, amelynek alapján a Vörös Hadsereg döntő eredményeket fog elérni a fasiszta Németország elleni harcban.“

Igy mondta Sztálin 1941 július 3-iki beszédében. Nyilvánvaló, hogy minden szava valóra vált. Tényleg az történt, hogy Németország jóval előbb vesztette el a *diplomáciai* háborút, a Szovjetunióval szemben, mintsem hogy katonai összeomlása bekövetkezett.

A Szovjetunió, amikor honvédő háborúra kényszerült, a következő háborús célokat tűzte ki: a) megsemmisíteni a hitleri államot és annak támaszait; b) megsemmisíteni Hitler hadseregét és annak vezetőit; c) tönkretenni a gyűlöletes új európai rendet, azt, amit mifelénk „a nemzeti szocialista Európaközösség“-nek neveztek — és annak építőit. Ebben a harcában pedig a Szovjetunió nem állt egyedül, ahogy ezt Hitlerék remélték, hanem kezdettől fogva melléálltak Nagybritannia és az Egyesült Államok. Melléállt a világ mindenszabadságszerető népe. És ezzel kezdődik a Szovjetunió első nagy győzelme a fasiszmus ellen, diplomáciai győzelme. Hitler és hívei mindvégig, sőt még a teljes összeomlás után is komolyan számítottak rá, hogy sikerül a Szovjetunió ellen olyan koalíciót létrehozni, amelyben Nagybritannia és az Egyesült Államok is résztvesznek. Hogy sikerül teljesen elszigetelnie a Szovjetuniót más országoktól. De ennek éppen az ellenkezője következett be: Nagybritannia és az Egyesült Államok a Szovjetunió szövetségesei lettek és maradtak a második világháború folyamán és annak befejezése után is, míg Németország teljesen magára maradt ezzel a hatalmas szövetséggel szemben. Még saját szövetségesei és csatlósai is: Olaszország, Finnország, Romániai, Bulgária és Magyarország egytől egyig elhagyták, mire a háború véget ért.

A Szovjetunió, Nagybritannia és az Egyesült Államok között létrejött szövetség — mint jeleztük, — nem

caupán háborús szövetség, hanem az új béke biztosítéka is.

Nem szabad azonban megelégednünk a szovjet-diplomáciának egy további figyelemreméltó sajátosságáról, arról, amely a kis országokkal szemben való magatartásában jut kifejezésre. Demokratikus külpolitikájának megfelelően és távol minden hódító törekvéstől sohasem igyekszik elnyomni a kis népeket, hanem ellenkezőleg, mindig a leghatározottabban védi azok jogait. Ezt tapasztalhatta Magyarország is a Szovjetunió részéről békében, háborúban egyaránt. Diplomáciai viszonyunk, amíg Magyarország nem kötötte össze sorát Hitlerrel, normális és korrekt volt s a háborúból is Magyarország nem került ki kedvezőtlenebb feltételek között, mint Hitler többi volt szövetségese, akik nem várták be, amíg a német „szövetségese” végképp kifosztja és elvérezteti őket. A Szovjetunió azóta is számtalan esetben megmutatta jóindulatát Magyarországgal szemben, így az ismételt élelmiszerküldeményeknél, a szovjet-magyar kereskedelmi szerződés által Magyarországnak biztosított kedvezményeknél, a hadifoglyoknak soronkívül hazabocsájtásánál, Magyarország diplomáciai elismerésénél stb. Mindez nemcsak azt mutatja, hogy a Szovjetunió béketörekvéseinél nem tesz különbséget kis és nagy államok között, hanem azt is, hogy nem hálандó a hadiállapotot illetően tovább kiterjeszteni és az ellenséges viszonyt a formális békekötésig fenntartani.

A VÖRÖS HADSEREG.

Hogy a Szovjetunió és szövetségesei ezt a békeállapotot kiküzdhatték, abban köztudomás szerint halhatatlan érdemei vannak a *Vörös Hadseregnek*, melyet mint a Szovjethatalom fegyveres erejét, a Munkás—Paraszt Vörös Hadsereget, azonnal a régi hadsereg fel-

oszlátása u
jatkormány
nösen az
törő német
volt, hogy
bízható ele
osztályok k
A szovjetko
rint „a Vör
társaság min
De a Vörös
van katonai
álló demok
szervezetek
ajánlására.”
I. kötet, 10
zetében: Len
Pár héttel e
sereg fiatal
rúban, 1918
jesen szíve
ránították 19
letése napja
Vörös Hads
rúban a köz
hez vezetett.
Hallgassuk
Hadseregről
vete már id
„Az itte
majdnem mi
ereg tisztik
veve. A tis
fogóbb, fizik
terjedő... v
kivétel nélk
gyalogság tű

osztatása után még 1918 elején szervezett meg a szovjetkormány. A Vörös Hadsereg megszervezésénél, különösen az akkori polgárháborús hangulatban és a betörő németekkel folytatott harcban, döntő szempont volt, hogy csak kipróbált és az új rend számára megbízható elemek kerüljenek be a hadseregbe: „a dolgozó osztályok legöntudatosabb és legszervezettebb elemei.”

A szovjetkormány 1918 évi január 28-iki rendelete szerint „a Vörös Hadseregbe beléphet az oroszországi köztársaság minden polgára, aki a 18-ik életévét betöltötte.”

De a Vörös Hadsereg soraiba való felvételhez „szükség van katonai bizottságok, vagy a szovjethatalom alapján álló demokratikus szervezetek társadalmi, párt-, szakszervezetek vagy legalábbis e szervezetek két tagjának ajánlására.” (A polgárháború történetének okmányai, I. kötet, 101—102. old., oroszul. Idézve M. Kalinin füzetében: Lenin a szocialista haza védelméről, 7. oldal.) Pár héttel e rendelet kibocsátása után „a Vörös Hadsereg fiatal osztagai, melyek először vettek részt háborúban, 1918 február 23-án Pszkovnál és Narvánál teljesen szétverték a német hódítókat. Éppen ezért nyilvánították 1918 február 23-ikát a Vörös Hadsereg születése napjának” — mondja Sztálin. Így kezdődött a Vörös Hadsereg diadalútja, mely a második világháborúban a közismert páratlan sikerekhez és eredményekhez vezetett. Mivel magyarázhatók ezek a sikerek? Hallgassuk meg ennek megértésére, mit mond a Vörös Hadseregről az Egyesült Államok moszkvai nagykövete már idézett könyvében. (170. és 429. oldalak.)

„Az itteni (moszkvai. Szerző.) katonai megfigyelők majdnem mind azon a véleményen vannak, hogy a hadsereg tisztikara és legénysége ragyogóan van megszervezve. A tisztek kiképzésére és kiválasztására a legátfogóbb, fizikai idegbeli és szellemi jellemvonásokra kiterjedő... vizsgálatokat használják fel... A legénység kivétel nélkül nagyon jó hatást keltett. Különösen a gyalogság tűnt ki, amint a Kreml nézőtribünjei előtt a

sok ezer főből álló csapatok elvonultak... Nehéz lett volna bárhol is testileg alkalmasabb csoportot, vagy szabatosabban masirozó csapatokat találni... A „morális erő” kérdését vizsgálva tudnunk kell, hogy az átlag katonára 30 évesnél fiatalabb. Más szavakkal: 1917-ben a szovjet születésekor legfeljebb 6 éves volt.“ Vagyis a szovjetrendszerben nevelkedett és gyerekkorától a szovjetgondolatot szívta magába, ami biztosítéka annak, hogy szembenállva egy fasiszta vagy reakciós ellenféllel, harca osztályháborúvá és világnézeti harccá lesz.

A hadsereg felszerelésére vonatkozólag ezeket írja Davies (436-ik oldal.) 1938 végén közölte Vorosilov hogy a páncélkocsik száma 1934-hez viszonyítva a hét és félszeresére emelkedett, a harckocsik pedig megháromszorozódtak... A pártkongresszushoz intézett egyik jelentésében szerepel az a csodálatos megállapítás, hogy vadászgépek sebessége óránként 500—1000 kilométer, míg elérhető magasságuk 14—15 ezer méter körül mozog.“ Davies még hozzáteszi, hogy az angol és amerikai missziók azóta nyilvánosságra hozott jelentései szerint ezek az adatok egyáltalán nem túlzottak.

A Vörös Hadsereggel kapcsolatban Davies nem egyszer tesz említést az orosz ifjúságról. Ezekből a megjegyzésekből az olvasó azt a benyomást nyerhetné, mintha a szovjetkormányzat csakis vagy túlnyomóan katonai szempontok alatt érdeklődnék az ifjúság iránt. („Az ifjúság igénybevétele katonai célokra egyik jellemvonása a rezsimnek“ — mondja szószerint, 429-ik oldal.) Ez a beállítás téves. Lenin már 1920-ban az ifjúsági szövetségek feladatairól szóló előadásában körvonalozta azokat az elveket, amelyek azóta is irányadók az ifjúság szerepének megítélésére a szovjetállamban. Itt Lenin abból indul ki, hogy az ifjúságra vár a kommunista társadalom megteremtésének tényleges feladata. E feladat elérése érdekében pedig elsősorban tanulnia kell. Ezalatt pedig nem az értendő, hogy pusztán kommunista jelszavakat kell elsajátítania. „Ha a régi isko-

lákat el is utasítjuk... ha megbecsüljük is azt a készséget, mely a régi iskola megdöntésére irányul, úgy azt is meg kell értenünk, hogy a régi tanulást, a régi magolást, a régi gépies fegyelmet azzal a készséggel kell helyettesíteni, hogy az emberi tudás teljességét magunkévá tegyük és pedig úgy, hogy a kommunizmus önkénél ne olyasmi legyen, amit betanultak, hanem amit Önök maguk is átgondoltak..." Ez egyáltalán nem úgy hangzik, mintha a katonai feladatok volnának az egyedüliek, amiket a szovjetállam az ifjúság elé tűz. Még jobban kiviláglik ez azokból a fejtegetésekből, amelyekkel Lenin — ugyanebben az előadásában — a kommunista erkölcs követeléseit ismerteti: „Gyakran úgy tűntetik fel a dolgot, hogy nekünk nincsen saját morálunk és a burzsoázia igen gyakran azzal vádol bennünket, hogy mi kommunisták minden erkölcsöt tagadunk. Ez a fogalmak összezavarásának módszere... Milyen értelemben tagadjuk mi a morált, az erkölcsöket? ... Tagadunk minden olyan erkölcsi felfogást, amelyet az embereken kívülálló, osztályokon kívülálló fogalmakból vezetnek le... Mi ezt mondjuk: erkölcs az, ami elősegíti a régi, kizsákmányoló társadalom összeomlását és az összes dolgozók egyesülését a proletáriátus köré, amely megteremti a kommunisták új társadalmát. Az erkölcs arra szolgál, hogy az emberi társadalmat magasabb fokra vigye, hogy a munka a kizsákmányolástól megszabaduljon. Hogy ez megvalósuljon, az ifjúságnak oly nemzedékére van szükség, amely öntudatos emberek nemzedékévé kezd válni, a fegyelmezett, elszánt osztályharc körülményei között. Ebben a harcban ez a nemzedék valódi kommunistákat nevel, ennek a harcnak alá kell rendelni és ezzel a harccal össze kell kapcsolni tanulmányainak, művelődésének és nevelésének minden lépését. ..." (Lenin: Az ifjúsági szövetségek feladatai, Moszkva, 1942., 16-ik oldal.)

Nem lehet célunk e helyütt a kommunista erkölcs elvi kérdéseinek feszegetése, de szükségesnek tartottuk,

hogy erre a pontra is kitérjünk annak bizonyítására, hogy milyen hatalmas feladatot szán a szovjetállam az ifjúságnak. De ha ilyenformán nem is áll az, hogy az ifjúság a Szovjetunióban csakis katonai szempontból bír jelenetőséggel, úgy másfelől azt se lehetne állítani, hogy a Vörös Hadsereg kizárólag az ifjúság monopoliuma volna. A Vörös Hadsereg az egész népé, a szovjetállam munkásainak és parasztjainak hadserege — nemre és korra való tekintet nélkül, — ahogy azt a közelmúltban lezajlott háború minden kétséget kizárólag megmutatta. A Vörös Hadsereg jelentőségét a szovjetállam egész népessége számára a Szovjetunió alkotmánya így fejezi ki: „A haza védelme a Szovjetunió minden polgárának szent kötelessége. A hazaárulást: az eskü megszegését, az ellenséghez való átpártolást, az állam katonai erejének gyengítését, a kémkedést külföldi állam érdekében, mint a legsúlyosabb bűntényt, a törvény teljes szigorával büntetik.“

A SZOVJETALKOTMÁNY.

Nem véletlen, hogy úgy ebben az esetben, mint egyéb esetekben is az alkotmányra hivatkozunk, mint az egyik legkomolyabb tekintélyre a Szovjetunió állami és társadalmi berendezéseit illetőleg. A szovjetalkotmány leghűbb tükrre a szovjetéletnek: nem paragrafusok pusztá felhalmozása, nem is jogok és kötelességek mechanikus felsorolása, hanem a Szovjetunió társadalmi és államrendjének egyszerű és tömör ábrázolása, az 1936. évet, az új alkotmány létrejöttének évét közvetlenül megelőző s az azt követő időben. Nem mintha a Szovjetunió addig is nem lett volna alkotmányos állam. Minden olyan felelőtlen híresztelésnek, mintha a Szovjetunióban egyéni- vagy pártidiktatura uralkodnék, legjobb cáfolata az, hogy a szovjetállamnak kezdettől fogva megvolt a maga, az egész szovjetnép által elfo-

gadott al
lam hatal
mét és a
mánya a sz
mihelyt a
toznak. E
talam rug
Ez mutat
kotmányt.
első alko
kifejezett
kerüljön
tálycerővis
a kuláksá
zögzazdasá
mével, a
(V. ö. Szt
a változás
ben, mily
mányt: k
és kimély

A de
választójo
hatásait.
tekintetéb
szerkezeté
ismert vál
zött: Min
cenzus leg
nek mind
lasztó min
zetiségre,
eredetere,
gére való
tehát a
egyenlő.
lasztójog

gadott alkotmánya, mely pontosan meghatározta az állam hatalmi szerveit és azok működését, annak terjedelmét és korlátait. De éppen azért, mert a szovjetalkotmány a szovjetélet tükré, azt rögtön meg kell változtatni, mihelyt annak gazdasági és társadalmi alapjai megváltoznak. Hogy ez lehetséges, az ismét csak a szovjet hatalom rugalmasságát, demokratikus szerkezetét mutatja. Ez mutatkozott meg 1936-ban, amikor az 1924. évi alkotmányt, a Szovjetunióvá alakult szovjetköztársaságok első alkotmányát megváltoztatták. E változtatásoknak kifejezett célja az volt, hogy az alkotmány összhangba kerüljön a Szovjetunió időközben megváltozott osztályerőviszonyaival: az új szocialista ipar létesítésével, a kulákságnak mint osztálynak megszüntetésével, a mezőgazdaságban a kollektív gazdasági rendszer győzelmével, a szocialista tulajdon megszilárdulásával, stb. (V. ö. Sztálin: A leninizmus kérdései, 555. oldal.) Ezek a változások megszabták azt is, hogy milyen értelemben, milyen irányban kell megváltoztatni az alkotmányt: kétségkívül, a *szovjetdemokrácia* kiterjesztése és kimélyítése irányában.

A demokráciának ez a kiterjesztése elsősorban a *választójogra és választórendszerre* gyakorolta a maga hatásait. A mai szovjetválasztójog nemcsak terjedelme tekintetében a lehető legáltalánosabb, hanem egész szerkezetére nézve is a legdemokratikusabb az összes ismert választójogi törvények és választórendszerek között: Minden megszorítás, minden néven nevezendő cenzus legszigorúbb elkerülésével, a dolgozók képviselőinek mindenfajtajú tanácsába történő választásoknál választó minden 18 éves állampolgár, nemre, fajra és nemzetiségre, vallásra, műveltségre, lakóhelyére, társadalmi eredetére, vagyoni helyzetére és multbeli tevékenységére való minden tekintet nélkül. A szovjetválasztójog tehát a szó legteljesebb értelmében általános és egyenlő. Korlátozást csak két tekintetben ismer a választójog terén a szovjetalkotmány és pedig oly szemé-

lyeknél, akik nem épelműjűek és olyanoknál, akiket jogerősen bírósági ítélet fosztott meg választói joguktól.

Az általánosság és egyenlőség elvéből következik, hogy a választás és választhatóság joga megilleti azokat a polgárokat is, akik a választás időpontjában a Vörös Hadseregben teljesítenek szolgálatot. Alig szorul külön említésre, hogy a Szovjetunióban a választások közvetlenek és a szavazás titkos. A demokratikus választójognak ezek oly követelményei, amelyek sokkal kevésbé átfogó választórendszerek mellett is érvényben vannak, a szovjetdemokrácia mellett pedig maguktól értetődők.

A képviselők jelölésének joga a dolgozók társadalmi szervezeteit és egyesületeit illeti: kommunista pártszervezeteket, szakszervezeteket, szövetkezeteket, ifjúsági szervezeteket, kulturális egyesületeket stb.

Ilyen módon választják a képviselőket valamennyi szovjetbe, a falusi szovjetektől kezdve a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsáig, amely a szovjetállam legmagasabb államhatalmi szerve. Vizsgáljuk kissé közelebbről ennek hatáskörét és működését. Megismerkedtünk már a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának összetételével, két házával, azok rendeltetésével és sajátosságaival. Láttuk a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének és a Szövetséges Köztársaságoknak egymáshoz való viszonyát és az utóbbiak jogállását. De miben áll a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének és szerveinek működése? Miben állanak azok az össz-szövetségi teendők, amelyeket a szövetséges köztársaságok önként, saját jószántukból utaltak át a Szovjetunió hatáskörébe s amelyekre nézve lemondtak saját szuverén jogaikról? Csak ha ezeket a feladatokat a maguk teljességében ismerjük, tudunk magunknak képet alkotni a Szovjetunió államhatalmi jelentőségéről.

Azok közé az állami teendők közé, amelyeket a szovjetalkotmány a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetsége legfelsőbb hatóságának feladatkörébe utal,

a követ
zetköz
kötése
új közt
vétele,
gondosk
ságok all
alkotmán
zötti hat

Nem
védelmén
erejével v

Sokat
körökben
fenntartot
tán külke
nyításáról
külfölddel
alapján.
keves meg
lami mon
többnyire
itt a közk
tétben a S
kot csinál
kereskedel
oly tevéke
lezi fel s
bízott szer
tikusok az
szocialista
széről nem
cialista ala
szervek kö
lényege, m
az nem eg
szolgálja.
Szovjet

a következők tartoznak: a Szovjetunió képviselője nemzetközi vonatkozásokban, más államokkal szerződések kötése és azok jóváhagyása, a béke és háború kérdései, új köztársaságoknak a Szovjetunió kötelekébe való felvétele, a szovjetalkotmány betartásának ellenőrzése és gondoskodás arról, hogy az egyes szövetséges köztársaságok alkotmányai összhangban legyenek a Szovjetunió alkotmányával, az egyes szövetséges köztársaságok közötti határok esetleges megváltoztatásának jóváhagyása.

Nem kevésbé szövetségi ügy a Szovjetunió katonai védelmének megszervezése és az ország egész fegyveres erejével való rendelkezés.

Sokat vitatott kérdés külföldi gazdasági és politikai körökben a Szovjetuniónak és legfelsőbb hatóságainak fenntartott *külkereskedelmi* tevékenység. Itt nem pusztán külkereskedelmi politikáról, annak elveiről és irányításáról van szó, hanem a tényleges kereskedésről a külfölddel — a külkereskedelem állami monopóliuma alapján. A Szovjetunió határain túl szabály szerint kevés megértést tanúsítanak a külkereskedelemnek állami monopóliumként való kezelésével szemben. Legtöbbször csak azt látják ebben az intézkedésben, hogy itt a közkeletű felfogásokkal és tapasztalatokkal ellentétben a Szovjetunióban a kereskedőből államhivatalnokot csinálnak s ez állítólag csak hátrányos lehet a külkereskedelemre nézve, mert — mint mondják, — ez oly tevékenység, mely a legegényibb érdekeltséget tételezi fel s ez az érdekeltség ellanyhul, ha az azzal megbízott személy „fixfizetési” közzé válik. Ezek a kritikusok azonban feledik, hogy a külkereskedelem egy szocialista és egy kapitalista állam között az előbbi részéről nem is folytatható másként, mint állami vagy szocialista alapon álló társadalmi, nevezetesen szövetkezeti szervek közvetítésével, mert hiszen a szovjetgazdaságnak lényege, mint többszörösen láttuk, éppen abban áll, hogy az nem egyéni érdekeket szolgál, hanem a köz érdekeit szolgálja. Hogy pedig az egyes egyén ne volna képes a

külkereskedelem követelte funkciókat mint állami funkciókat lebonyolítani, tehát éppúgy mint valamely vasuti vagy postai alkalmazott, aki szabály szerint szintén nem gondol ilyen munkája végzésénél még kapitalista országokban sem a saját egyéni hasznára, azt a legmeggyőzőbben a Szovjetunió külkereskedelmi monopolitikumának immár 28 éves gyakorlata bizonyítja, amely nemcsak azt mutatja, hogy ez a rendszer egyáltalában nem ellenkezik a külkereskedelmi munka természetével, hanem azt is, hogy ennek a rendszernek segítségével építette ki a Szovjetunió hatalmas külkereskedelmi hálózatát, amely ma már mind az öt világrészre terjed és igen jelentős világgazdasági tényező.

További feladata a Szovjetunió legfőbb hatóságainak az állam biztonságának megóvása.

Az össz-szövetség feladatkörébe tartozik a népgazdasági tervek összeállítása, a Szovjetunió tervgazdaságának legfőbb fokú intézése is. Hasonlóképpen az egész államszövetség egységes állami költségvetésének jóváhagyása, úgyszintén oly adók és állami bevételek jóváhagyása, amelyek a szövetségi, köztársasági és helyi költségvetések összeállításánál szerepelnek.

Tekintettel arra, hogy a bankok, ipari és mezőgazdasági intézmények és vállalatok, valamint kereskedelmi vállalatok is állami tulajdonban vannak, természetes, hogy azok igazgatása szintén össz-szövetségi feladat. Ugyanez áll a szállítási vállalatokra, a postára, távíróra és távbeszélőre, a pénz- és hitelrendszer irányítására, az állami biztosításügy szervezésére, kölcsönök felvételére és nyújtására. Itt nyer gyakorlati jelentőséget a termelési eszközök államosításának kérdése is. Az államosítás e tekintetben azt jelenti, hogy az államnak gazdasági feladatok intézésénél nem kevésbé gondosan, lelkiismeretes és legalább is olyan szakavatottsággal kell eljárnia, mint amilyet a polgári világban a kereskedelmi jog és szokás az úgynevezett „rendes kereskedőktől” szokott megkívánni. A szovjetfelfogás ezen túlmenőleg a gaz-

dasági é
nyos ma
lyek épí
nal, köz
szovjet
annak a
történi
csak, tov

Ossz
ügy alap
számítel
kára vor
pítása, a
natkozó
vek meg

Tern
tartoznak
kérdések
úttal a S
kötelesség
Szovjetun
törvényh
Szovjetun
az általán

Mind
gok Szöv
jettköztár
köre van.
alkotmán
körébe, a
teljesebb
tett kérde
a legtelje
illeti me
leg gond
szuverén

Enne

dasági életben alkalmazott állami hivatalnoktól bizonyos magasabb erkölcsi kvalitásokat is megkíván, amelyek éppen abból a tényből folynak, hogy államvagyonnal, közvagyonnal, az összesség vagyonával van dolga. A szovjetalkotmány szerint az egész állam érdekében van annak a megállapítása, hogy milyen alapelvek szerint történik a termőföldnek, a föld belsejében lévő kincsek, továbbá az erdők és vizek gazdasági felhasználása.

Össz-szövetségi feladat a közoktatásügy és egészségügy alapvető elveinek megállapítása, a népgazdasági számviteli egységes rendszerének megszervezése, a munkára vonatkozó törvényhozás elvi alapjainak megállapítása, az igazságszolgáltatásra és bírói szervezetre vonatkozó törvényhozás, büntető és polgári törvénykönyvek megszerkesztése.

Természetszerűleg az össz-szövetség hatáskörébe tartoznak a Szovjetunió állampolgárságára vonatkozó kérdések. Minden egyes szovjet-köztársaság polgára egyúttal a Szovjetunió polgára is s az ezzel járó jogok és köteleességek össz-szövetségi ügyek. Hasonlóképpen a Szovjetunió egészére tartozik az idegenekre vonatkozó törvényhozás is. Főlegesen külön hangsúlyozni, hogy a Szovjetunió legfőbb hatóságainak hatáskörébe tartoznak az általános amnesztia kérdései is.

Mindamellet, hogy a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének ilyen messzemenő és az egyes Szovjetköztársaságok életébe ilyen mélyen belenyúló jogköré van, minden oly kérdést illetőleg, amelyet a szovjetalkotmány nem utal kifejezetten az össz-szövetség hatáskörébe, az egyes szövetséges köztársaság megtartja a legteljesebb szuverénitását. Az összes többi itt nem érintett kérdésre nézve tehát az egyes szovjetköztársaságokat a legteljesebb állami hatalom és önálló intézkedési jog illeti meg. A Szovjetunió és hatóságai is messzemenőleg gondoskodnak arról, hogy az egyes köztársaságok szuverén jogait mindenki tiszteletben tartsa.

Ennek megfelelően minden szovjetköztársaságnak

megvan a maga saját alkotmánya, amely teljes mértékben számol az illető köztársaság sajátosságaival, de emellett teljesen összhangban van a Szovjetunio egészének alkotmányával. Kifejezetten biztosítja az alkotmány a szöveteseges köztársaságok területi egységet és hangsúlyozza, hogy a köztársaságok területét azok beleegyezése nélkül nem lehet megváltoztatni.

A Szovjetunio törvényei minden szövetséges állam területén egyforma erővel bírnak, ha pedig a szövetséges köztársaság törvényei és a Szovjetunio valamelyik törvénye között eltérés mutatkozik, úgy a Szovjetunio törvénye érvényes. Hogy jönnek létre a Szovjetunio-ban a törvények? Láttuk, hogy a Szovjetunio legfőbb törvényhozó szerve a Szovjetunio Legfelsőbb Tanácsa, annak két házával, a Szövetséges Tanáccsal és a Nemzetiségi Tanáccsal. Nem kell azt hinni, hogy ez a legfelsőbb törvényhozó testület állandóan ülészik a polgári parlamentek módjára. A Szovjetunio Legfelsőbb Tanácsa ezektől eltérően csak évenként kétszer ül össze rövidebb-hosszabb ülésszakokra. Persze, a szükséghez képest rendkívüli ülésszakokra is összehívható a Legfelsőbb Tanács, ha ezt annak elnöksége szükségesnek tartja, vagy a szövetséges szovjetköztársaságok egyike követeli. Sokszor vetik fel azt a kérdést, mi történik akkor, ha a Legfelsőbb Tanács két háza között nézeteltérés merül fel. Ilyenkor a vitás kérdést határozathozatal véggett egyeztető bizottságnak adják át, amely a két ház tagjaiból a paritás elve alapján alakul. Ha pedig az egyeztető bizottság nem tud megállapodni, vagy döntése nem elégíti ki a házak egyikét, akkor a kérdést a két ház újból tárgyalás alá veszi. Ha pedig a két ház ezúttal sem tud megállapodásra jutni, a Szovjetunio Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége felosztatja a Legfelsőbb Tanácsot és új választásokat ír ki.

Már maga ez a tény is azt bizonyítja, hogy a Legfelsőbb Tanács Elnöksége igen jelentős közjogi tényező. Tényleg, bár az Elnökség az alkotmány értelmében

minden t
főbb Tan
ügy meg
hatáskör
ülésszakai
gyarazza
saját kez
társaság k
valamely
zok azok
unióban.
gorú kriti
fejllettebb
tézmenyei
nek át ser
jetunio ne
éppen arr
parlament
törvények
is gondos
szembe a
a referend
lönben a
tösen szór
csak igen
tuk, — a
rűség kiv
mányzás l
a Szovjetu
gesnek tar
gokat, tet
hatóság és
ságainak
nyokat re
A Sz
jelentősebb
gyakorolj

minden tevékenységről számot ad a Szovjetunió Legfőbb Tanácsának, mint a legfőbb állami hatóságnak, úgy mégis az Elnökségnek magának is önálló és jelentős hatásköre van. Ezek közé tartozik: a Legfelsőbb Tanács ülésszakainak egybehívása. Az Elnökség hitelesen magyarázza az érvényben lévő törvényeket, továbbá akár saját kezdeményezéséből, akár valamely szövetségi köztársaság kérésére népszavazást, referendumot rendel el valamely kérdést illetően. Semmiképpen sincs tehát igazuk azoknak, akik arra hivatkoznak, hogy a Szovjetunióban, ahol a polgári parlamenttel szemben oly szigorú kritikát gyakorolnak, a polgári demokrácia legfejlettebb formáinak, a közvetlen néptörvényhozás intézményeinek történetileg kialakult formáiból sem semmi sem átvett. A valóságban a helyzet az, hogy a Szovjetunió nem veti el a képviseleti rendszert sem, csak éppen arra törekszik, hogy a polgári értelemben vett parlament helyett dolgozó testületet létesítsen, amely a törvények meghozatalán kívül azoknak *végrehajtásáról* is gondoskodik. De nem is állítja egymással mereven szembe a parlamentáris és közvetlen néptörvényhozást, a referendum, iniciativa és vétó formájában, amely különben a polgári államokban is általában csak meg lehetőségek szórványosan, intézményesen meg éppenséggel csak igen ritkán nyer alkalmazást, hanem — mint láttuk, — a kettőt össze tudja egyeztetni az állami célszerűség kívánalmai szerint. A bizottságokkal való kormányzás hívei is megnyugvással vehetik tudomásul, hogy a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa, amikor csak szükségesnek tartja, kinevezhet vizsgáló- és ellenőrző bizottságokat, tetszés szerinti kérdésre vonatkozólag minden hatóság és hivatalos személy köteles a bizottságok kívánságainak eleget tenni és a szükséges adatokat és okmányokat rendelkezésükre bocsájtani.

A Szovjetunió Legfőbb Tanácsának Elnöksége legjelentősebb jogait a Legfelsőbb Tanács ülésszakai között gyakorolja. Ezalatt az idő alatt még a szovjetkormány

egyes tagjainak kinevezési joga is megilleti a Szovjetunió kormányának feje által tett előterjesztés alapján és a Legfelsőbb Tanács utólagos jóváhagyása mellett, továbbá hadiállapotot rendelhet el a Szovjetunió katonai megtámadása esetén. Az Elnökséget illeti többek között a rendjelekkel való kitüntetés joga, a kegyelmezési jog, ő nevezi ki és váltja le a Szovjetunió fegyveres erőinek legfelsőbb vezetőségét, ő rendel el általános és részleges mozgósítást, jóváhagyja a nemzetközi szerződések, kinevezi és visszahívja a Szovjetunió diplomáciai képviselőit a külföldön és veszi át az idegen államok diplomáciai képviselőinek megbízóleveleit.

Az a külföldi, aki a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének ezt a jogkörét tekinti, hajlandó azt mondani, hogy ezek valósággal államfői jogok és tényleg nem egy külföldi közjogász is úgy beszél a Legfelsőbb Tanács Elnökségének fejről, mint „köztársasági elnökről“.

A Legfelsőbb Tanács Elnökségének feje azonban ezeket a jogokat nem egyénileg, hanem mint egy testületnek, az Elnökségnek vezetője gyakorolja, amely maga is minden tekintetben alá van rendelve a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának. Ennek, mint a Szovjetunió Legfelsőbb hatóságának nevében jár el az Elnök, nem pedig mint egyéni államfő, nem mint köztársasági elnök.

Az egyes szövetséges köztársaságok, melyek — mint láttuk, — oly szorosan kapcsolódnak a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségéhez, a saját hatáskörükbe tartozó ügyekben teljesen önállóak és szuverének. Ezt a hatáskörüket is saját alkotmányuk szabályozza, nekik is megvan a maguk saját, Legfelsőbb Tanácsuk, amely az egyes köztársaságok egyetlen törvényhozó szerve. Az alkotmány létesítésén és a szövetséges köztársaság kebelébe tartozó autonóm köztársaságok alkotmányainak megerősítésén kívül ez határozza meg területének határait, megerősíti a szövetséges köztársaság népgazdasági tervét és a köztársasági költségvetést. Ő él a köztársaság

területén a
a kegyelme
nek jogkör
állapítja m

Ha így
tekben és
kes Legfel
legfőbb sze
Szovjetunió
séges köztá
Köztársaság
tozik. A sz
sainak Tan
vetségének

A Nép
jetunió Leg
delve. A sz
Tanácsának
tosabbak
szövetséges
lamint a t
hatóságok
végre a né
pénz- és h
kedéseket.
tartásának
nek és a p
kintetben
általános
előtte a h
megállapít
akiket tény
ban legfö
kezeseknek

A Szov
jetunió Legf
pedig a k

területén az amnesztia megadásának jogával, valamint a kegyelmezési joggal. A Legfelsőbb Tanács Elnökségének jogkörét itt a szövetséges köztársaság alkotmánya állapítja meg.

Ha így a törvényhozó hatalom összszövetségi méretekben és az egyes köztársaságokban egyaránt az illetékes Legfelsőbb Tanácsok kezében van, a kormányzás legfőbb szerve a Szovjetunió területére vonatkozólag a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának, az egyes szövetséges köztársaságokra vonatkozólag pedig a Szövetséges Köztársaságok Népbiztosai Tanácsának hatáskörébe tartozik. A szovjetkormány, vagy a Szovjetunió Népbiztosainak Tanácsa a Szocialista Szovjetköztársaságok Szövetségének legfőbb végrehajtó szerve.

A Népbiztosok Tanácsa felelőséggel tartozik a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának és annak alá van rendelve. A szovjetkormánynak, a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának hatáskörébe tartozó teendők közül a legfontosabbak: egyesíti és irányítja az összunió és az egyes szövetséges köztársaságok kormányainak működését, valamint a többi neki alárendelt gazdasági és kulturális hatóságok tevékenységét. A Népbiztosok Tanácsa hajtja végre a népgazdasági tervet, az állami költségvetést s a pénz- és hitelrendszer megszilárdítására irányuló intézkedéseket. A Népbiztosok Tanácsa, mint a közrend fenntartásának legfőbb szerve, gondoskodik az állam érdekeinek és a polgárok jogainak védelméről. *Külpolitikai* tekintetben az ő kezében van a nemzetközi vonatkozások általános irányítása. Hasonló komoly feladatok állnak előtte a honvédelem terén is, amennyiben évről-évre megállapítja azoknak az állampolgároknak a számát, akiket tényleges katonai szolgálatra hívnak be, s általában legfőbb intézője az ország haderejét illető rendelkezéseknek.

A Szovjetunió Népbiztosainak Tanácsát a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának teljes ülésén választják és pedig a következő összeállításban; a Szovjetunió Nép-

biztosai Tanácsának Elnöke, a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának Elnökhelyettesei, a Szovjetunió Állami Tervbizottságának Elnöke, a Szovjetunió népbiztosai, a Szovjetellenőrzés Bizottságának Elnöke, a Beszerzési Bizottság Elnöke, végül a Művészeti és a Főiskolaügyi Bizottságok elnökei.

Ami a Szovjetunió népbiztosságait illeti, azok részben össz-szövetségi, részben szövetséges köztársasági népbiztosságok. Az előbbieket a rájuk ruházott állami igazgatási ágakat vezetik az egész Szovjetunió területére kiterjedő hatáskörrel. Ide tartoznak: a honvédelmi, a külügyi, a külkereskedelmi népbiztosságok, valamint a közlekedés, a posta, a vízi szállítás és a nehézipar népbiztosságai. A szövetséges köztársaságok népbiztosságai pedig a Szovjetunió által rájuk ruházott közigazgatási ágakat a következő szövetséges köztársasági népbiztosságok útján gyakorolják: az élelmiszeripari, a könnyűipari, a faipari, a földművelésügyi, a gabonatermelés és állattenyésztési, az államgazdaságok (szovhozok) népbiztosságai, továbbá a pénzügyi, a belügyi, az igazságügyi és egészségügyi népbiztosságok útján. Ezek tehát lényegileg a Szovjetuniónak oly népbiztosságai, amelyek az állami közigazgatás említett ágait az ugyanilyen nevű szövetséges köztársasági népbiztosságok útján irányítják. Ezenkívül a szövetséges köztársaságoknak is megvan a maguk népbiztosi tanácsa s ezeknek a maguk elnöke, elnökhelyettesei, saját közoktatásügyi, helyi-ipari, közéleti-gazdasági és népjóléti népbiztosságai, stb., melyeket a szövetséges köztársaságok Legfelsőbb Tanácsa választ meg.

Látnivaló ebből is, hogy mily messzemenő kormányhatósági jogokat tart fenn a szovjetalkotmány a szövetséges köztársaságok számára s hogy valóban az állami igazgatásnak csak azok az ágai mennek át a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsának hatáskörébe, amelyek csakugyan valamennyi szövetséges köztársaságnak és a

nekik aláre
dasági, poli

Nem
az állami h
körletek, v
mat, mint
korolják. E
körrel bír
ket számuk
ságok előir
gok itt min
választott v

Minden
az igazi ál
sabbban, ho
csak a pol
meretes ön
férhet hoz
gatás nemh
ban ismer
összehasonl
visel azokr
parasztok
korlátozás
legdemokr
természet
sebb, de v
sítja a köz

A Szov
nak legkif
természet
vetésével
elő. Term
gári követ
politikát i
megosztás
ezeknek k

nekik alárendelt területi egységeknek közös ügyei gazdasági, politikai, katonai és kulturális téren.

Nem jelentéktelen az a közjogi szerep se, amelyet az állami hatalom *helyi szervei* töltenek be: a területek, körletek, városok, falvak, stb. amelyekben az államhatalmat, mint láttuk, a dolgozók tanácsainak képviselői gyakorolják. Ezek a szovjetek határozási és intézkedési jogkörrel bírnak amaz igazgatási teendőkön belül, amelyeket számukra a Szovjetunió és a Szövetséges Köztársaságok előírnak. A tulajdonképpeni végrehajtó hatóságok itt mindenütt a dolgozók képviselőinek tanácsa által választott végrehajtó bizottságok.

Mindez igen tanulságos példája annak, hogyan fest az igazi *államosított közigazgatás*. Itt látni a legpontosabban, hol térnek el a Szovjetunióban kialakult tanácsok a polgári államban városi- és községtanács néven ismeretes önkormányzati szervektől. Semmi kétség sem férhet hozzá, hogy a Szovjetunióban az állami közigazgatás nemhogy kevésbé demokratikus a polgári állambari ismeretes önkormányzatoknál, hanem ellenkezőleg: összehasonlíthatatlanul szélesebb körű demokráciát képvisel azoknál. A dolgozók tanácsa ugyanis a munkások, parasztok és értelmiségiek legáltalánosabb és minden korlátozás nélküli választójoga alapján alakul, míg a legdemokratikusabb polgári önkormányzat is a dolog természeténél fogva nyílt vagy leplezett virilizmust, a kisebb, de vagyonosabb réteg nagyobb befolyását biztosítja a község, város, megye stb. ügyeire.

A Szovjetunió egész államhatalmi szerkezete és annak legkifejezőbb megjelenési formája, a szovjetrend, természetesen tiltakozás a polgári demokráciák ama követésével szemben, mely a hatalmak megoszlását írja elő. Természetes, a feudalizmussal szemben ez a polgári követelés maga idejében indokolt és progresszív politikát jelenthetett. De éppen azért, mert a hatalmak megoszlásának elmélete tisztára polgári érdekeket főd, ezeknek képére és hasonlatosságára formálja az állam-

hatalom gyakorlását, az természetesen a dolgozók államában célszerűtlennek és károsnak bizonyulna. Innen ered a szocializmus régi követelése: a törvényhozás és végrehajtás közhatalmi funkcióinak egyesítése, ahogy ezt a szovjethatalom a legtökéletesebben valósítja meg.

Ami a harmadik nagy államhatalmi funkciót, a *bíráskodást* illeti, az egyrészt a különböző fokozatú kerületi és köztársasági bíróságok, valamint a Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága által, továbbá egyes különleges bíróságok által, — melyeket a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa állapít meg, úgyszintén a népbíróságok által, nyer megvalósulást. Természetesen, a nép képviselői minden bírósági ügy tárgyalásánál, minden fokon jelen vannak, kivéve azokat az eseteket, amelyekről a törvény külön intézkedik. A legfelsőbb bírói hatóság a Szovjetunió Legfelsőbb Bírósága, amely felügyeletet gyakorol a Szovjetunió és a Szövetséges Köztársaságok valamennyi bírói szerve fölött. A demokrácia elveinek megfelelőleg úgy a Legfelsőbb Bíróságot, mint a különleges bíróságokat választás útján töltik be, még pedig a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának ülésében öt évi időtartamra. A népbíróságok tagjait az illető kerület polgárai választják általános, közvetlen és egyenlő választójoggal és titkos szavazással három évi időtartamra.

A nemzetiségi egyenjogúság és a szovjetdemokrácia követelményeinek megfelelően a bíráskodás az illető köztársaság vagy terület népességének nyelvén folyik és általában mindenkinek jogában áll a bíróság előtt anyanyelvén tárgyalni. A bírósági tárgyalások a Szovjetunió minden bíróságánál nyilvánosak, hacsak a törvény nem író elő zárt tárgyalást, de akkor is teljes jogot biztosít a vádlottnak a védekezésre. A szovjetalkotmány kifejezetten hangsúlyozza a bírói függetlenség elvét, vagyis azt, hogy a bírák csak a törvénynek vannak alávetve.

Sajátságos és sok tekintetben eltérő más országok gyakorlatától az *ügyészségek* szerepe a Szovjetunióban. A Szovjetunió ügyészének hatáskörébe tartozik a leg-

felsőbbfok
társágok é
egyes tisz
betartják-e
felsőbb Ta
hogy az ü
nak, amel
töltenek b
szerv rész
süket mind
nül végzik
rendelve.
ügyészekne
hogy az ü
lán a jog
a minőség
a büntető
célja az ál
nes büntet
kal szigor
lampolgár
szocialista
érdek mi
Ez semm
szabadság
lést és ne
leg, a szo
jetpolgár
tatni vala
szí végzés
kifejezette
lenségét é

A Sz
saját álla
got nyúj
hazájukb

felsőbbfokú ellenőrzése annak, hogy az összes népbiztosságok és a nekik alárendelt hatóságok, valamint az egyes tisztviselők s végül a Szovjetunió egyes polgárai betartják-e a törvényeket. A Szovjetunió ügyészét a Legfelsőbb Tanács *nevezi ki* hét évi időtartamra. Látnivaló, hogy az ügyészség egyike azon kevés szovjethatóságoknak, amelyeket nem választással, hanem kinevezéssel töltenek be, még pedig a legmagasabb államhatalmi szerv részéről. Az ügyészségek különböző szervei működésüket minden néven nevezendő helyi hatóságtól függetlenül végzik és csupán Szovjetunió ügyészének vannak alárendelve. Mindebből kiderül, hogy a Szovjetunióban az ügyészeknek nemcsak büntetőjogi funkcióik vannak, hogy az ügyészek nemcsak közvádlók, hanem egyáltalán a jogélet legfontosabb őrei. Természetesen, ebben a minőségükben is a legszorosabb kapcsolatban vannak a büntetőtörvényalkotással, melynek éppen legfőbb célja az állam védelme és sérthetetlensége. Az államellenes büntettekre kirótt büntetések a szovjetállamban sokkal szigorúbbak, mint a tulajdon, a vagyon, sőt az állampolgárok élete ellen elkövetett büntettekéi. Ez szocialista államban, ahol a közérdek, az államérdek mindennél fontosabb, nem is lehet másképp. Ez semmiképen se jelenti azt, hogy a személyes szabadság és a személyiség joga nem nyer megbecsülést és nem talál védelmet a Szovjetunióban. Ellenkezőleg, a szovjetalkotmány kifejezetten kimondja, a szovjetpolgár személyiségének sérthetetlenségét. Letartóztatni valakit szabály szerint csak bírói ítélet vagy ügyész végzés alapján lehet. Ezenkívül a szovjetalkotmány kifejezetten biztosítja a polgárok lakásainak sérthetetlenségét és a levéltitok védelmét.

A Szovjetunió jogrendje nem szorítkozik kizárólag saját állampolgárainak védelmére, hanem *menedékjogot* nyújt olyan külföldi állampolgároknak is, akiket hazájukban a dolgozók érdekeinek védelméért vagy tu-

dományos működésükért, vagy nemzeti szabadságharcban való részvételért üldöznek.

A Szovjetunió alkotmánya tehát nem csupán saját polgárainak biztosítja a szovjetdemokrácia által lehetővé tett szabadságot és egyenlőséget, hanem az igazi demokrácia külföldi harcosaira is kiterjeszti együttérzését, a nemzetközi szolidaritást és annak biztosítékait.

A SZOVJETPOLGÁR JOGAI ÉS KÖTELESÉGEI.

A szovjetpolgár jogainak megítélésénél, a szovjetalkotmány nem abból indul ki, mi volna jó és kívánatos, hanem csak oly jogokat állapít meg, amelyeket az adott társadalmi feltételek között valóra is lehet váltani. De a szovjetpolgár jogai még ezzel a megszorítással is összehasonlíthatatlanul tágabb körűek, mint a polgári társadalomban biztosított állampolgári jogok. Ezeknek a jogoknak a XVIII. században, a polgári forradalmakkal kapcsolatban kialakult skáláját a Szovjetunió is teljes mértékben biztosítja polgárai számára, de azonkívül van egynéhány olyan új polgárjog is, amely kizárólag a szovjetállam keretei és a szocialista gazdaság feltételei között lehetséges. Ez utóbbiak közül legjelentősebb a *munkára való jog*, amelyről tudvalevő, hogy minden szocialista rendszer álma volt, de megvalósulása csak akkor vált lehetővé, amikor a szovjetállam annak gazdasági előfeltételeit megteremtette. Ezt a jogot a Szovjetunió alkotmánya úgy írja le, mint a „biztosított munkára való jogot, amelynek fejében e munka mennyiségének és minőségének megfelelő bér jár.” A munkára való jog nem csak forma szerinti ígérete az alkotmánynak, hanem az tényleg megvalósíthatóvá is válik a népgazdaság szocialista szervezete által, a szovjettársadalom termelő erőinek szakadatlan növelése által, a gazdasági válságok hiányánál fogva és a munkanélküliség megszűnése következtében. Így magyarázza meg

maga a szovjet
a szovjetpolgár
igérni, hanem
dasági előfelté
megvalósításáh
eszközök köztü
intézményes m
a biztosítékok
beszélni a mun
ciája, amely ne
reális intézmé
rend következn
összes többi po
hetővé teszi m
a pihenésre való
munkanapot, re
lyeket, nyugdíja
hozást jelent. A
párta dekrétál
tézmenyes bizto
jognak ténylege
munkanapot a m
szabadságot a m
szanatóriumok
kiegészített rendsz
lamában maga a
polgár jogát any
kötelesség ese
kölségen fennta
ján történik, am
tak ingyenes orv
A Szovjetáll
művelődésre val
fejődés minden
nyekkel biztosít
lamos, kötelező
követelésének le

maga a szovjetalkotmány azt, hogy miért lehetséges ma a szovjetpolgárnak a munkára való jogot nemcsak megígérni, hanem valósággal biztosítani is. Azokhoz a gazdasági előfeltételekhez, amelyek a munkára való jog megvalósításához szükségesek, elsősorban a termelési eszközök köztulajdonba vétele és az állami tervgazdaság intézményes megvalósítása tartoznak. Addig, amíg ezek a biztosítékok hiányzanak, addig nem lehet komolyan beszélni a munkára való jogról. A Szovjetunió demokráciája, amely nem formális, papiros-demokrácia, hanem reális, intézményeken alapuló társadalmi és gazdasági rend következménye, úgy a munkára való jog mint az összes többi polgárjog gyakorlását intézményesen is lehetővé teszi minden szovjetpolgár számára. Ez áll a *pihenésre való jogra* is, amely lényegileg rövidebb munkanapot, rendszeresített pihenőnapokat, üdülőhelyeket, nyugdíjat és kielégítő munkásbiztosítási törvényhozást jelent. A szovjetdemokrácia itt sem éri be a jog pusztá dekretálásával, hanem hivatkozik azokra az intézményes biztosítékokra is, amelyek e pihenésre való jognak tényleges élvezetét lehetővé teszik: A hétórás munkanapot a munkások túlnyomó többsége, a fizetések szabadságot a munkások és alkalmazottak számára, a szanatóriumok és egészségügyi intézmények gondosan kiépített rendszerét. Természetes, hogy a dolgozók államában maga az alkotmány nyilatkoztatja ki a szovjetpolgár jogát anyagi ellátásra öregség, betegség és munkaképtelenség esetére. Ennek megvalósítása is állami költségen fenntartott munkásbiztosítási intézmények útján történik, amelyek révén a munkások és alkalmazottak ingyenes orvosi segélyhez és gyógyszerekhez jutnak.

A Szovjetállamban a polgárok elsőrendű joga a *művelődésre való jog*. A kultúra, a tanulás, a szellemi fejlődés mindenki számára nyitva áll. Milyen intézményekkel biztosítja ezt a jogot a szovjetállam? Az általános, kötelező és ingyenes népoktatás demokratikus követelésének legszélesebb körű megvalósításával. Ezzel

nyitja meg a szovjetállam mindenki számára, a tanulás, továbbképzés és művelődés lehetőségét. Hozzátehetjük, hogy ez mindennemű megszorítás nélkül történik és kiterjed a népoktatás minden fokozatára.

A szovjetunió egész közoktatási rendszere olyan, hogy a tanulni vágyókat nemcsak anyagi eszközökkel látják el, hanem kiválóan képzett tanító és tanári kart is bocsájtanak rendelkezésükre, amely hivatás-szerűleg, de köteleességszerűleg is minden erőfeszítést megtesz arra nézve, hogy a tanulni vágyók tényleg tanulhassanak és megszerezzenek minden olyan szak-tudást, amely a kultúra mai állása mellett egyáltalán lehetséges. Arról, hogy a tanítás az iskolákban az illető nemzetiségek nyelvén történik, alig kell külön említést tenni, annyira magától értetődik a szovjetunió feltételei közt, — mindamellett a szovjetalkotmány szövege kifejezetten és külön biztosítja. De hangsúlyozza azoknak az iskolafajoknak a fontosságát is, amelyek a munkások és parasztok államában különös jelentőséggel bírnak: a gyári az állami gazdaságokban (szovhozokban), a gép- és traktorállomásokon, a kolhozokban szervezett speciális oktatást, melynek célja, hogy a dolgozók elsajátítsák a termelési, technikai és agronómiai ismereteket és gyakorlati eljárásokat.

Ennél a pontnál különösen hangsúlyozza az alkotmány, a *szovjetnő* egyenjogúságát a férfival a gazdasági, állami, kulturális, és társadalompolitikai élet minden terén. Hogy ez gyakorlatilag hogyan nyer megoldást, arra nézve az alkotmány megállapítja, hogy a nőnek éppúgy joga van a munkára, a munka bérére, a pihe-nésre, a társadalombiztosításra, a művelődésre, mint a férfinak. De ezenfelül különös megbecsülésben részesül női mivolta a különleges jogával, amely az anya és gyermek állami védelmét, a terhes és szülő asszony-ról való különös gondoskodást írja elő.

Ez a valóság elsőpri azokat a vádakát és rágalma-kat, amelyek szerint a szovjetállamban megszűnt a csa-

lád, hogy
zasság pol
van s min
legmelyeb

ezzel
ban a csa
keanez va
nagyobb
szovjetuni
sem hihet
minden le
lés, oktat
gyerekei k
hogy az i
gyerekeiké
is áll fenn
kahelyek
gyermekot
hogy a d
amelyet n
hetővé az
különösen
vel és hog
dekei, a s
vedhet id

Kétsé
reknek s
ellátását é
közben az
szor igen
mektől k
hogy a m
közötti ka
den kétsé
sok is a
munkájuk
nevelést a

lád, hogy a gyerekeket elveszik az anyjuktól, hogy a házasság polgári formáját nem ismerik, csak „vadházasság“ van s mindebből kifolyólag a közerkölcsiség is a lehető legmélyebb fokon áll.

Ezzel szemben a valóság az, hogy a Szovjetunióban a családi élet és különösen a szülőknek a gyermekekhez való viszonya a lehető legmelegebb és a legnagyobb telelossegerzettől áthatott. Aki valaha látott szovjetembert gyerekkel foglalatzkodni, az egy percig sem hiheti el, hogy itt nincs családi élet, hogy a gyerek minden felügyelet nélkül színylődik és gondozás, nevelés, oktatás nélkül nő fel. Aki látott szovjetasszonyt gyerekei körében, az egyszeriben meggyőződhet róla, hogy az ilyen anyáktól semmiféle eszközzel se lehet gyerekeiket elvenni. De ilyen kényszer természetesen nem is áll fenn. Ellenkezőleg: a gyárak, üzemek és más munkahelyek mellett és azokon kívül létesített bölcsődék, gyermekotthonok és gyermekkertek éppen arra valók, hogy a dolgozó anyát felmentsék az alól a gond alól, amelyet neki a gyerekek ellátása okozna. Így teszik lehetővé azt, hogy a dolgozó anya munka közben is, de különösen munka után maga is törődhessék gyermekével és hogy a családi élet csak a társadalmi munka érdekei, a szovjetélet e legfelsőbb parancsnoka által szenvedhet időleges megszakítást.

Kétségkívül, úgy a dolgozó anyának, mint a gyerekeknek sokkal jobbat tesz, ha az utóbbi gondozását, ellátását és nevelését szakavatott személyek intézik, miközben az anya a maga társadalmilag hasznos és sokszor igen fontos munkáját végzi. De hogy ezáltal a gyerekektől korántsem vonják meg a családi élet melegét, hogy a munka nem szünteti meg a szülők és gyermekek közötti kapcsolatot, azt a mindennapi tapasztalat minden kétséget kizáró módon bizonyítja. A szakpedagógusok is a legnagyobb súlyt fektetik arra, hogy nevelési munkájukat a szülőkkel egyetértőleg, hogy az iskolai nevelést a családi nevelésre támaszkodva végezzék.

A szovjetcsalád életében vannak azonban sajátos, jellegzetes elemek is, amelyeket csak az ért meg igazán, aki tudja, hogy a szovjetdemokrácia nemcsak a politikai életet hatja át, hanem kihat a szovjetember minden életnyilvánulására. Hogy a szülők egymással minden tekintetben egyenrangúak és egyenjogúak, azt nem kell külön hangsúlyozni. Ennek csak egyik figyelemreméltó külsősége, hogy a gyermek még az úgynevezett „törvényes“ házasságában is, tehát a hatósági személy előtt kötött, bejelentett házasságban is tetszés szerint viselheti apja vagy anyja vezetéknevét. Viszont a „törvényes“ és „törvénytelen“ házasság között és az ilyen vagy amolyan házasságból született gyermekek között jogi és társadalmi tekintetben semmi különbség sincs és a „törvénytelen“ házasság egyoldalú felbontása esetén is a férfit (esetleg a nőt is) éppúgy kötelezhetik tartásdíj fizetésére, mint a „törvényes“, vagyis bejelentett házasság ilyen önkényes felbontásánál.

De éppúgy megmutatkozik ez a demokratikus szellem a szülők és gyermekek viszonyánál is. A szülők a Szovjetunióban *nem feljebbvalói* a gyerekeknek, nem urai és parancsolói, hanem nagyon megértő és nagyon türelmes barátai, segítőitársai, gyámolítói.

A szovjetpolgár jogai között ismételtlen és külön hangsúlyozzák a fajok és nemzetiségek teljes egyenlőségét, mint megmásíthatatlan törvényt. Erre nézve szözerint ezeket mondja a szovjetalkotmány: „A jogoknak bármínemű közvetlen vagy közvetett megszorítása vagy megfordítva: a polgároknak nyújtott közvetlen vagy közvetett előnyt valamely fajhoz vagy nemzetiséghez való tartozásuk következményeként, továbbá mindenféle faji vagy nemzetiségi kizárólagosság, illetve gyűlölet és megvetés hirdetését a törvény bünteti.” Ez a pont mindennél világosabban mutatja, milyen összeegyezhethetlen ellentét van a Szovjetunióban meghonosult nemzetiségi egyenjogúság és a reakciós faji meg-

különböztetések, a szovjetdemokrácia és a fasiszmus között.

A szovjetdemokrácia megtalálta a *lelkiismereti szabadság*, a vallásszabadság legigazságosabb megoldását is. Azokat a rémmeséket, hogy szovjethatóságok és szovjetemberek mikép kegyetlenkedtek papokkal, hogyan csúfolták meg a vallást és a templomokat, régen megcáfolták nemcsak maguk a szovjethatóságok és jóhiszemű külföldi látogatók, de a Szovjetunióban élő egyházi személyek is. Ma már mindenki tudja, aki csak tudomásul akarja venni, hogy a Szovjetunióban a papot, ha az egyébként megtartja a szovjetállam törvényeit, semmiképpen sem részesítik más, rosszabb bánásmódban, mint más szovjetpolgárt. Éppúgy birtokában van a választási jognak és az egyéb polgári jogoknak, mint bárki más. De a Szovjetunióban a lelkiismereti szabadság azt is jelenti, hogy milliók és milliók felszabadultak a vallás és az egyház által gyakorolt lelkiismereti kényszer alól. Ezért éppen a *szovjetpolgár lelkiismereti szabadságának biztosítása* érdekében választották el a Szovjetunióban az egyházat az államtól és az iskolát az egyháztól. De ettől függetlenül a vallás szabad gyakorlata minden állampolgárnak biztosított joga. Az egyenjogúság elve azonban azt követeli, hogy minden polgárnak jogában legyen minden egyházi kereten kívül is élni és vallásellenes meggyőződésének is kifejezést adni, ha lelkiismerete ezt parancsolja.

De mint mondtuk a szovjetalkotmány nemcsak új elemekkel gazdagította a szovjetpolgár jogainak skáláját, hanem fenntartotta és kiszélesítette a polgári forradalmak által kivívott jogokat is. Igaz, hogy ezek lényegesen más képet kaptak a szovjetállamban, mint a polgári államban. A szovjetalkotmány 125. szakasza szerint „a dolgozók érdekeinek megfelelőleg és a szocialista építés megszilárdításának céljából a Szovjetunió polgárainak biztosítják: a szólásszabadságot, a sajtó-

szabadságot, a gyűlések tartásának és az utcai felvonulások és tüntetések szabadságát."

Itt mindjárt maga az alkotmány szövege mutat arra a különbségre, amely a polgári szabadságjogok formalizmusa és a Szovjetunió által polgárainak biztosított alapjogok valóságos, reális ereje között van. Mert a szovjeta alkotmány itt ismét nemcsak megállapítja ezeket a jogokat, hanem egyszersmind rámutat arra is, miképp valósíthatók meg ezek a jogok: úgy, hogy a munkásoknak és szervezeteiknek rendelkezésére bocsátják a nyomdákat, a papírkészleteket, a középületeket, az utcákat és az említett jogok megvalósítására szolgáló egyéb anyagi előfeltételeket.

Az egyesülési jogról szólva az alkotmány ismét hangsúlyozza a dolgozóknak ezzel a joggal kapcsolatos érdekeit és részletesen felsorolja a céljaikat szolgáló különféle egyesületeket, hangsúlyozva, hogy a munkásosztály és egyéb dolgozó rétegekből kikerülő legaktívabb — és öntudatosabb polgárok a Szovjetunió Kommunista Pártjában egyesülnek, amely a dolgozók élcsapata a szocializmus építéséért folytatott harcukban és vezető eleme a dolgozók valamennyi szervezetének, társadalmiakknak és államiakknak egyaránt.

A Szovjetunió Kommunista Pártjával kapcsolatban szintén sok valótlanság, a szándékos megtévesztés célját szolgáló álhír terjedt el. Nem ritkán vetik fel úgynevezett demokraták is azt a kérdést, hogy miért nem tűr meg a szovjetdemokrácia másik pártot a kommunista párt mellett. Pártmonopóliumról sőt, pártdiktatúráról beszélnek és közben feledik, hogy a kommunista pártnak a Szovjetunióban az a történelmi szerep és rendeltetés jutott, hogy élére álljon a dolgozóknak, azokat politikailag vezesse, azoknak megmutassa az utat politikai uralmuk megszerzéséhez, megszilárdításához és tulajdonképeni hivatásuk megvalósításához, a szocializmus felépítéséhez. Vajjon van-e, vajjon szükséges-e és lehetséges-e más párt a

kommunis
e feladat
nem szük
hogy a l
óriási pol
kívül álló
lebb érzik
tését, taní
elfogadják
minden p
a száma a
nista Párt
ami a lebe
nek a Szov
szert az a
éző párt
csoport lép
ben. Ez t
kommunist
tek föl a v

A Szov
a külföldön
megítélni,
azzal a sze
telei között

Itt a p
gári világ
amelynek
mára be
munista P
legfőbb gaz
a szocializm
csakis a
Sztálin a
azért, mert
jobb elem
szervezetei

kommunista párton kívül és a kommunista párt mellett e feladatok megvalósításához? Nyilvánvaló, hogy nincs, nem szükséges, de nem is lehetséges. Ellenben tény, hogy a Kommunista Párt hatalmas nevelő munkája óriási politikai és kulturális kihatással volt a párton kívül álló szovjetpolgárok millióira, akik egyre közelebb érzik magukat a kommunista párthoz, annak vezetését, tanítását, világnézetét, morálját teljes mértékben elfogadják magukra nézve a pártkereteken kívül és minden pártfegyelemtől függetlenül is. Egyre nagyobb a száma a *pártonkívüli bolsevikieknek*, akik a Kommunista Pártban látják a maguk politikai képviselőjét is, ami a lehető legteljesebb igazolása az egypárt-rendszernek a Szovjetunióban. De igazolja ezt az egypárt rendszer az a tény is, hogy a kommunista párttal együttérző pártonkívüliek nagy tömege már mint *politikai csoport* lép föl a kommunista párt támogatása érdekében. Ez történt például amikor az utóbbi években a kommunisták és pártonkívüliek *közös blokkban* léptek föl a választások alkalmával.

A Szovjetunió Kommunista Pártjának jelentőségét a külföldön azért nem tudják kellőképpen értékelni és megítélni, mert szabály szerint nincsenek tisztában azzal a szereppel, amelyet a párt a szovjetállam feltételei között egyáltalában betölt.

Itt a párt nem egyszerűen azt jelenti, amit a polgári világban egyik vagy másik politikai pártalakulat, amelynek az a célja, hogy az államhatalomra, a kormányra befolyást nyerjen. A Szovjetunióban a Kommunista Párt az a vezető elem, amely az egész ország legfőbb gazdasági, társadalmi és politikai programját: a szocializmus építését irányítja. Ezt a szerepet azonban csakis a kommunista párt vállalhatja. Ennek okait Sztálin a következőképpen foglalja össze: „Először azért, mert a párt gyűjtőpontja a munkásosztály legjobb elemeinek, akiknek a proletariátus pártonkívüli szervezeteivel közvetlen kapcsolatuk van és akik igen

gyakran vezetik ezeket a szervezeteket; másodsor, mert a párt, mint a munkásosztály legjobbjainak gyűjtőhelye, a legjobb iskola arra, hogy a munkásosztálynak olyan vezetőit képezze ki, akik osztályuk szervezeteinek minden formáját vezetni tudják; harmadsor, mert a párt, mint a munkásosztály vezetőinek legjobb iskolája, tapasztaltságánál és tekintélyénél fogva az egyetlen szervezet, mely a proletariátus harcának vezetését központosítani tudja és ily módon a munkásosztály valamennyi és mindennemű pártonkívüli szervezetét azokká a kiszolgáló szervekké és hajtószíjjakká változtatja, melyek a pártot az osztállyal kötik össze." (Sztálin: A leninizmus kérdései, 138. oldal.)

A pártnak a szovjetállam feltételei között oly feladatai vannak, amelyeket teljesíteni elkerülhetetlenül szükséges s amelyeket semmiféle más szerv és semmiféle más párt, mint a történetileg kialakult és e feladatok teljesítésére szervezett és nevelt Kommunista Párt nem képes. E feladatok röviden: a szocialista társadalmi rend teljes kiépítése, s a kommunista társadalomhoz való zavartalan átmenet biztosítása. Mindamellett, hogy a Kommunista Pártnak ilyen döntő fontosságú szerep jut a szovjetállam életében, a szovjetdemokrácia semmi különbséget nem tesz kommunista és nem kommunista között állampolgári jogok és köteleességek tekintetében. Erkölcsi tekintetben persze a kommunista párttagtól a legmesszebbmenő köteleességtudást, felelősségérzetet, fegyelmezettséget, áldozatkészséget, öntudatot követelik, tehát többet, mint attól, aki nem ment keresztül a párt nevelő iskoláján. Ez azonban a jogi helyzetet, az állampolgárok egyenlőségét semmiképpen sem érinti.

Különösen figyelembe kell emellett venni azt is, hogy a szovjetpolgárnak még ha nem párttag is, igen jelentős állampolgári köteleességei vannak, melyek alól éppoly kevésbé lehet mentesíteni valakit, mint amily kevésbé lehet jogainak élvezetétől megfosztani. Mert

mindkettőt a
állampolgári
tartása, továb
kotmányból,
annak előírás
jettalkotmány
polgár köte
tartása be, ho
társadalommi
közösségi éle

Látványos
keinek védel
tésével szem
részeleibe, m
élet mindenr
a munkával
dalmi és kö
legsajátosabb
jetelezi fel, h
azt, is hogy
általános mu
kakötelezett
alól, hanem
zik a maga
kérdésekben
zösségi- és é
közfunkciók
való lakás és
dekre. Az
követelt szo
elvet, amely
kintettel mi
vett szocialis
szovjetállam
szocialista tu
jetunió min
tani a társa

mindkettőt az alkotmány szabja meg s ezért az első állampolgári kötelesség magának az alkotmánynak betartása, továbbá a törvények tisztelete, mert ezek az alkotmányból, mint az állam alaptörvényéből folynak, annak előírásai szerint jönnek létre. Jellegzetes a szovjetalkotmánynak az az előírása, mely minden szovjetpolgár kötelességévé teszi, hogy a *munkafegyelmet* tartsa be, hogy becsülettel teljesítse kötelezettségeit a társadalommal szemben s tartsa tiszteletben a szocialista közösségi élet szabályait.

Látnivaló, mily mélyen hatol be az összesség érdekeinek védelme a pusztán egyéni szempontok érvényesítésével szemben a szovjettársadalom életének legapróbb részleteibe, mennyire általános a szocialista életforma az élet mindennapos nyilvánulásaival, elsősorban azonban a munkával kapcsolatban, mely minden állami, társadalmi és közösségi élet alapja. A szovjetember egyik légsajátosabb joga, a munkára való jog, nemcsak azt tételezi fel, hogy a szovjetember dolgozó ember, hanem azt, is hogy munkájával öntudatosan beleilleszkedik az általános munkarendbe: nem vonja ki magát sem munkakötelezettsége, sem egyéb társadalmi kötelezettségei alól, hanem becsülettel teljesíti azokat, nem próbálkozik a maga számára egyéni megoldásokkal közérdekű kérdésekben, hanem tiszteletben tartja a szocialista közösségi- és életformákat, melyek a társas munkára és közfunkciókra éppúgy állanak, mint pl. az egy házban való lakás és az együttes étkezésből folyó közösségi érdekekre. Az életnek e mindennapos tényeivel szemben elvetelt szocialista magatartás fejleszti azt a közösségi elvet, amely azt parancsolja, hogy mindenki legyen tekintettel mindenki másra, a legáltalánosabb értelemben vett szocialista kultúra alapelvét. Ennek a kultúrának a szovjetállam körülményei között legfontosabb alapja a *szocialista tulajdon*. Ezért az alkotmány szerint „a Szovjetunió minden polgára köteles megővni, megszilárdítani a társadalmi, szocialista tulajdont, mint a szovjet

rend szent és sérthetetlen alapját, mint a szovjethaza gazdagságának és hatalmának, mint az összes dolgozók jómódjának és kulturális életének alapját. Azok a személyek, akik a társadalmi, szocialista tulajdonra törnek, a nép ellenségei.“

Joggal merül fel ezek után az a kérdés, miben áll voltaképpen a szovjetpolgárok gazdagsága és kulturális élete és mennyiben függnek ezek össze a társadalmi tulajdonnal? Ezekre a kérdésekre próbálunk a következőkben feleletet adni.

A SZOVJETGAZDASÁG ÉS FEJLŐDÉSE.

Közismert tény, hogy a szovjethatalom teljesen szétzdült közgazdaságot örökölt a cárizmustól és hogy a szovjetrend az általa létesített új gazdasági alapon nemcsak helyreállította a gazdasági életet, a régi cári birodalom területén, hanem azt soha nem látott fejlettségi fokra emelte. Általában ezt úgy szokták kifejezni, hogy a szovjetrend alatt a régi, elmaradt agrárországból vezető ipari ország lett, amely a legtöbb tekintetben kiállja a versenyt a legfejlettebb kapitalista államokkal. De ha pontos képet akarnánk adni arról a hatalmas munkáról, amely e mögött az átalakulás mögött van, úgy a Szovjetunió 28 éves történetét kellene megírunk, ha pedig érdeme szerint méltatni akarnók ezt a munkát, hőskölteményt kellene írni azokról a dolgozókról, akiknek erőfeszítései ezt a páratlan fejlődést lehetővé tették.

Ehelyett hallgassunk meg egy polgári szakértőt, hogvan vélekedik ezekről az átalakulásokról: „A bolsevisták 1917-ben kerülnek uralomra. Ebben az időpontban az ipar $\frac{5}{100}$ része teljesen pangott. A közlekedés terén a rendelkezésre álló tartalékok javarésze már elhasználódott. Hatalomra jutásukat nyomban polgárháború követte, ennek eredményeképpen úgyszólván

minden ter
gondolkozá
nista elvek
sével szeml
megtagadta
nem termel
vezésének t
éhség táma
az általános
bénult. Az
még inkább
vies, az Egy
kormányáho
amelyekkel
találta magá

Nézzük
gazdaság tov
— az össze
míg 1937-ben
termelésének
ban állítják
1924. év 33 m
emelkedett.
zőgazdasági
százalékát gé
torokkal műv

E száma
óriási fejlőd
meggett. Szem
gáljuk, hogy
a világgazdas
utolsó éveibe
tosabb része
országának ny
az ország élet
s Oroszország
tották. A szov

minden termelő munka megszűnt. A parasztság polgári gondolkodású része éles ellenállást fejtett ki a kommunista elveknek a mezőgazdaság terén való érvényesítésével szemben. A mezőgazdák sztrájkoltak, egyszerűen megtagadták a munkát és a saját szükségletükön felül nem termeltek. E körülmény és az árelosztás megszervezésének teljes hiánya folytán a városokban szörnyű éhség támadt, tízezrek haltak éhen. Ilyen viszonyok és az általános zűrzavar közepette a kereskedelem megbénult. Az első esztendőben fellépő nagy szárazság még inkább rontotta a helyzetet...“ Így hangzik Davies, az Egyesült Államok volt moszkvai nagykövetének kormányához küldött jelentése azokról az állapotokról, amelyekkel a szovjetállam megalakulása után szemben találta magát.

Nézzük most e beszámoló számadatait a szovjetgazdaság további fejlődéséről: „1924-ben — írja Davies — az összes ipari termelés 6 milliárd rubelre rúgott, míg 1937-ben 85 milliárdra becsülték. A szovjetipar mai termelésének 75 százalékát 1917 óta keletkezett gyárakban állítják elő. A vasúti szállítmányok mennyisége az 1924. év 33 millió tonnájáról 1933-ig 323 millió tonnára emelkedett. Az adatok szerint 1936-ban az ország mezőgazdasági művelés alatt álló összes területének 91 százalékát gépi erővel, mezőgazdasági gépekkel és traktorokkal művelik meg.“

E számadatok csak halvány képet adnak arról az óriási fejlődésről, amelyet a szovjetállam 20 év alatt megtett. Szemléletesebb lesz ez a fejlődés, ha megvizsgáljuk, hogy milyen pozíciót ért el ezalatt a *Szovjetunió a világgazdaságban*. Köztudomású, hogy a cári uralom utolsó éveiben Oroszország gazdasági életének legfontosabb része külföldi tőkések kezében volt, akik Oroszországnak nyújtott kölcsönök fejében rátették kezüket az ország életbevágó fontosságú gazdasági erőforrásaira s Oroszországot valósággal félgyarmati állapotba taszították. A szovjetrend nemcsak hogy teljes mértékben

felszabadította az országot mindenféle függőségtől, hanem gazdasági jelentősége tekintetében a világ gazdaság egyik legfontosabb tényezőjévé tette. Hallgassuk meg erre vonatkozólag is Davies jelentését:

„Az 1936. évi adatok szerint a Szovjetunió a kombinált mezőgazdasági gépek gyártása és a cukorrépa-termelés terén első helyen állt. Gépek, traktorok, teherautók, vas, érc, arany gyártásában, illetve termelésében második helyet foglalt el, acél és szuperfoszfát terén a világ gazdaságban a harmadik, széniparban a negyedik helyen következett.

Ez adatok szerint a Szovjetunió *Európa* ipari termelésében első helyen áll az összes ipari termelés, nevezetesen gépszerszám, traktor, kombinált mezőgazdasági gépek és teherautók előállítására, továbbá arany és szuperfoszfát kitermelése és cukorrépa-termelés terén. Acélgépgyártásban övé a második hely, szénbányászatban harmadik helyen áll. 1935-ben a többi európai országhoz viszonyítva a Szovjetunió termelte a legtöbb olajat és tőzeget, első helyen állt rézkohászatban, vasúti teherkocsik és mozdonyok gyártásában, övé volt a második hely villamosági energia termelése és alumíniumgyártás terén.“ (315. old.)

Az azóta közbejött világesemények, nevezetesen a világháború, mely a szovjetországot gazdasági munkájában megakasztotta, a világ gazdaságban elfoglalt helyzetét nem rontotta, az európai gazdaságban elfoglalt helyzetét pedig feljavította annál fogva, hogy az egyik legnagyobb európai ipari állam, Németország, közben teljesen megszűnt világ gazdasági tényező lenni.

De nemcsak a termelés, a mezőgazdasági és ipari produkció terén mutatkozott ez a hallatlan fellendülés a nagyarányú iparosítás és kollektív gazdaságok kifejlődése következtében. Ugyanilyen eredményt kapunk akkor, ha a *közlekedés* menetét vizsgáljuk:

„A cári uralom idején — írja Davies — az országutak hossza 24.000 kilométer volt. Ebből műút 4000 kilo-

méter. 19
méter be
útvonal.

1936.

ter volt,
pek 1936
1929-iki
1929-ben
60.000-et.

Nem
lésének le
bizhatóság
bizonyítjá
den terén
alkotmány
ett a gaz
dagság ne
hanem e
életük zá

A sz
főleg any
fellendíté
nyos kul
megszilár
ágának s
lása s a n
tése. A sz
iparosodá
nyos elm
falun és
jesztéséer
san kultú
Ez az ip

méter. 1936-ban a szovjetállam területén 2 millió kilométer betonozott országút volt, ennek egy ötöde főútvonal...

1936-ban a légi közlekedés hálózata 52.000 kilométer volt, míg 1929-ben mindössze 15.000. A repülőgépek 1936-ban 56 millió kilométer utat tettek meg az 1929-iki 3 millió kétszázezerrel szemben. Légi úton 1929-ben 1000 tonna árut szállítottak, 1936-ban már 60.000-et." (u. o. 318. old.)

Nem folytatjuk a Szovjetunió gazdasági fellendülésének leírását. A közölt szám adatok, melyeknek megbízhatóságában semmi ok sincs kételkedni, világosan bizonyítják, hogy a szovjetállam a gazdasági élet minden terén óriási eredményeket ért el és hogy a szovjetalkotmány méltán köti a szovjetpolgárok lelkére, hogy ezt a gazdagságot óvják és gyarapítsák. Mert ez a gazdagság nemcsak anyagi jólétük jelképe és biztosítója, hanem egyszersmind szellemi fejlődésük, kultúrália életük záloga is.

MIBEN ÁLL A SZOVJETKULTÚRA?

A szovjetkultúra fejlődésének első szakaszában főleg *anyagi* kultúra volt: a technika és ipar céltudatos fellendítése, az ezek számára nélkülözhetetlen tudományos kultúra terjesztése s mindezek biztosításával és megszilárdításával kapcsolatban a szellemi kultúra többi ágának s elsősorban szépirodalomnak és művészetnek ápolása s a mindennapi élet kultúrájának fokozatos fejlesztése. A szovjetkultúra fejlődésének az a szakasza, mely az *iparosodáshoz* fűződik, hatalmas küzdelem a hagyományos elmaradottság s tudatlanság leküzdése érdekében falun és városban, az általános és szakműveltség elterjesztéséért a közmondásosan kultúráltan, mert szándékosan kultúráltatlanságban tartott nemzetiségi vidékeken. Ez az iparosítás és annak programja semmiképpen

sem hasonlítható össze a kapitalista iparfejlesztéssel és annak problémáival. A Szovjetunió iparosítási tevékenysége minden tekintetben szocialista jellegű és Sztálin tanítása szerint a következő elveken alapszik: „1. az iparosítás lényege nem az ipar egyszerű növekedésében áll, hanem a nehézipar fejlődésében és mindenekelőtt a nehézipar magvának, a gépiparnak fejlődésében, mert csakis a nehézipar és a tulajdonképeni gépipar létesítése biztosítja a szocializmus anyagi alapját és hozza a szocializmus országát a kapitalista világtól független helyzetbe.“ Látnivaló, hogy az iparosítás problémájánál nemcsak egyszerűen gazdasági kérdéssről van szó, hanem az egész szovjetélet egyik rendkívül fontos alkat-eleméről, amely a szovjetállamnak nem csupán szociális, hanem *nemzeti* érdekeit is magában foglalja. Mert az iparosítás nem csupán az ország belső védelmét, belső gazdasági és kulturális fejlődését segíti elő, hanem egyzersmind megteremti a szociális függetlenség mellett a nemzet anyagi függetlenségének alapjait is. „2. A földesurak és kapitalisták kisajátítása... a föld, gyárak, bankok, stb. magántulajdonának megszüntetése s az egész nép tulajdonába való átadása: az ipar fejlesztése számára a szocialis akkumuláció gazdag forrásait nyitották meg.“ Más szóval mindaz, ami régebben egyes vállalkozók, egyes kereskedők, egyes földbirtokosok priváthasznára volt, az most az összesség gazdasági érdekeit szolgálja. 3. „a szocialista iparosítás gyökerében különbözik a kapitalista iparosítástól — az utóbbi gyarmati hódítások, háborúk, uzsorakölcsönök, a munkástömegek és gyarmati népek munkaerejének kizsákmányolása útján megy végbe, a szocialista iparosítás pedig a termelési eszközök társadalmi tulajdonára támaszkodik a munkások és parasztok munkájával létrehozott javak felhalmozására és megtakarítására... 4. Ezért az iparosításért folytatott harc főfeladatai: a munka termelékenységének fokozása, az áruk önköltségi árának csökkentése, harc a munkafegyelemért, rendszeres takaré-

kosság, stb.
ért, — mi
a legkisebb
minden sz
alizmus ép
kásosztály
tás szükség
érdekében
eredménye
szocialista
„A mezőg
ország ipa
technikai
számára“
rövid élet

Annak
mit való
hallgassuk
aki — m
mellett ne
sénél, de
adjon a
szemtanún
seit. Davi
az itt tal
befektetés
kutatások
futószalag
dolgozó a
impozáns
szerzi a
felállítás
Ezen fel
nagy szá
fiatalemb
szaktudó
földi gyá

kosság, stb.,” megannyi feladat, amelyek megvalósításáért, — mint láttuk, — a szovjetalkotmányon kezdve le a legkisebb üzem szervezetéig minden szovjetszerv és minden szovjetember vállvetve dolgozik. 5. „A szocializmus építésének feltételei a Szovjetunióban, a munkásosztály munkalelkesedése lehetővé teszik az iparosítás szükséges gyors ütemének megvalósítását.” Ennek érdekében a Szovjetunióban oly új módszerekkel és eredményes kísérletekkel találkozunk, mint aminők a szocialista verseny, a Sztáchánov-féle mozgalom, stb. 6. „A mezőgazdaság szocialista átalakításának útja az ország iparosításán keresztül vezet, melynek elsősorban technikai alapot kell létrehoznia a szocialista átalakítás számára” a gazdasági élet minden ágában. (V. ö. Sztálin rövid életrajza. VIII. fej. 42. old.)

Annak megállapítására, hogy ebből a programból mit valósítottak meg és hogyan valósították azt meg, hallgassuk meg megint csak azt a külföldi szakembert, aki — mondanunk se kell — minden jóhiszeműsége mellett nem egyszer téved a szovjetviszonyok értékelésénél, de akinek az a törekvése, hogy tárgyilagos képet adjon a konkrét állapotokról, sok más kritikusknál és szemtanúnál elfogadhatóbbá teszi adatait és vélekedéseit. Davies ezeket írja: „Igen nagy hatással voltak rám az itt található technikai berendezések, a szilárd tőkebefektetések, az alkalmazott módszerek, a tudományos kutatásokra és kísérletekre szolgáló felszerelések s a futószalagon való gyártás különböző rendszerei. Az itt dolgozó amerikai technikusokkal való beszélgetésekből impozáns képet kaptam arról is, hogy a kormány megszerzi a legjobb külföldi technikusokat a gyártelepek felállításához, felszereléséhez és üzembentartásához. Ezen felül a szakiskolákról és egyetemekről évről-évre nagy számmal lépnek ki az életbe a buzgó, komoly fiatal emberek: vidékről származó erős, friss ifjak és szaktudományukat gyakran azzal fejezik be, hogy külföldi gyárakban folytatnak gyakorlatot.”

De az iparosításnak kezdeti fázisától, amelynek programját fentebb ismertettük, ez irányelvek győzedelmes megvalósításáig egész kultúrtörténeti korszak húzódik végig: *a szovjetnép kulturális felemelkedésének korszaka*. Amikor a szovjethatalom megalakult, egy nagy mértékben írás-olvasástudatlan lakossággal kellett az iparosítás hatalmas feladatainak nekimenni. Az analfabétizmus elleni küzdelem volt az első szükségszerű lépése a szovjetállam kultúrpolitikájának. A következő lépés az általános, kötelező népoktatás elrendelése volt. Ez természetesen mindenekelőtt nagyarányú *tanítóképzést* tett szükségessé. Az ezirányú fejlődést legjobban akkor tudjuk felmérni, ha néhány összehasonlító számadatot közlünk: 1914—1915-ben Oroszországban egészben véve 1953 középiskola volt, 42.803 tanítóval és 635.591 tanulóval. 1939. szeptember 15-én pedig már 15.800 középiskola volt a Szovjetunióban 377.337 tanítóval és 10.834.612 tanulóval. Ezek a számadatok csak a középiskolákra vonatkoznak. Ha pedig az összes tanulók számát vizsgáljuk, azt látjuk, hogy 1914-ben 8.137.000 volt az összes tanulók száma a cári Oroszországban, az 1936—37-es tanévben pedig az összes tanulók száma elérte a 38 millió 335 ezret. Hatalmas fejlődést mutatnak a főiskolák, melyek száma 1914-ben Oroszországban 91 volt, 1936-ban a Szovjetunióban 700. A tulajdonképeni főiskolákon kívül 1914-ben 16 volt az ipari-építészeti és közlekedési főiskolák száma, 1936-ban pedig 160. Éppúgy megtízszereződött a mezőgazdasági főiskolák száma is, amely ebben az időszakban 9-ről 90-re nő és számuk azóta is szünet nélkül növekszik.

Itt látni legjobban az iparosítás hatását a nevelésre és tanításra és ezek visszahatását a technika és ipar további fejlesztésére. E tekintetben nagy jelentősége van a technikai szakerők állandó utánpótlásának, elterjesztésének, mennyiségi és minőségi erősödésüknek. 1914-ben Oroszországban 91 főiskola volt 112.00 diákkal legfőképpen a két fővárosban: Pétervárott és

Moszkvát
területén
szövetsége
nagy szá
szükséges

A szo
nál nem
művelési
ben a Sz
geket for
fejlesztés
akadémiáj
belt tett k
tott kiadás
Szovjetunió
nagyobb m
ismertetése
86.266 nyil
könyvvél.
ezek a szám
Lenin-könyv
az olvasóter
könyvek szá

Különös
1939-ben szá
történeti, 52
radalomtörté
zeum, 55 kü
múzeum.

A Szovj
említett inté
kutatóintézet
tudományos
delmi intézm
riumok és m
Szovjetunió
tesz ki. Ebben

Moszkvában. A szovjetállamban viszont az egész ország területén mindenütt létesültek főiskolák és az összes szövetséges köztársaságokban találkozunk velük. Ezek nagy számban képezték ki a gazdasági fejlődéshez szükséges mérnököket, gazdászokat, stb.

A szovjetállam *kultúrpolitikai* céljai, megvalósításánál nem ismer pénzügyi akadályokat. Egyedül népművelési célokra 23 milliárd rubelt fordítottak 1940-ben a Szovjetunióban. De emellett persze óriási összegeket fordítanak a kulturális élet egyéb területeinek fejlesztésére. Így pl. csak a Szovjetunió Tudományos akadémiájának költségvetése 1939. évben 158 millió rubelt tett ki. Egyéb felvilágosító és kultúrcélokra fordított kiadások 1939-ben 52.875.000 rubelt tettek ki. A Szovjetunió kulturális életének jellemzéséhez a legnagyobb mértékben hozzátartozik a *könyv* szerepének ismertetése: 1939 október 1-én a Szovjetunióban 86.266 nyilvános könyvtár volt, több, mint 166 millió könyvvel. A könyvtárak látogatottságára jellemzők ezek a számadatok: az 1940. évben a moszkvai állami Lenin-könyvtár olvasótermét 826.000 személy látogatta, az olvasótermekben pedig ugyanazon idő alatt kiadott könyvek száma meghaladta a négy milliót.

Különös fejlődést mutatnak a *szovjetmúzeumok*. 1939-ben számuk 800 körül volt, köztük 78 művészettörténeti, 52 általános történeti, 49 társadalom- és forradalomtörténeti múzeum, 44 természettudományi múzeum, 55 különböző iparág múzeuma és 399 földrajzi múzeum.

A Szovjetunióban a Tudományos Akadémia már említett intézményein kívül 700-nál több tudományos kutatóintézet van, köztük 416 mezőgazdasági és egyéb tudományos állomás, 66 tudományos és természetvédelmi intézmény s ehhez járulnak a gyári laboratóriumok és más kutatóintézetek, amelyekkel együtt a Szovjetunió tudományos intézeteinek a száma 2265-öt tesz ki. Ebben a tudományos munkában hatalmas részt

vesznek a Szovjetunió női: a tudományos munkásoknak körülbelül egyharmada nő. Az egészségügyi tudományos intézetekben pedig 48½ százalékot tesznek ki a nők.

Óriási fellendülést mutat a *sajtó*, amelynek a szovjetviszonyok között nemcsak nagy információs jelentősége van, hanem hatalmas szerepe az általános és főleg a politikai nevelés terén. Nem csoda tehát, ha a cári viszonyokhoz képest, amelynek egyáltalán nem volt érdeke a nép kultúrájának és legkevésbé politikai öntudatának fejlesztése, hatalmas fejlődést mutat a Szovjetunió újságtermelése. Amíg a cári Oroszországban, 1913-ban összesen 859 újságot adtak ki, s ezekből 775-öt orosz nyelven, addig 1938-ban a Szovjetunióban 8550 újságot adtak ki s ezek közül 2188-at 70 különböző, túlnyomóan a Szovjetunióban élő nemzetek nyelvén. A cári Oroszországban kiadott újságok példányszáma összesen 2.700.000 volt, a Szovjetunióban pedig az összpeldányszám 32 és félmillió példányt ért el.

Fennebb már érintettük a könyv jelentőségét a nyilvános könyvtárakkal kapcsolatban. De az ezekre vonatkozó adatok korántsem merítik ki a néptömegek könyvszükségleteit, nem adnak hű képet arról a könyvéhségről és tudományszomjról, amely a Szovjetunió néptömegei között általánossá vált. Ha 1913-ban összesen 26.200 könyvet adtak ki 86,7 millió példányban, úgy 1938-ban a kiadott könyvek száma 40.000 és példányszámuk 692.7 millió. A könyvtermelés statisztikája azt mutatja, hogy a Szovjetunió könyvtermelése nagyobb, mint Anglia, Franciaország és Németország könyvtermelése együttvéve.

Milyen tárgyú és természetű könyveket olvasnak a Szovjetunióban? Első helyen természetesen a *politikai* irodalom áll, a szocializmus és különösen a marxizmus-leninizmus klasszikusainak művei, melyek úgy orosz, mint más különböző nyelveken (köztük magyarul is) óriási példányszámban jelentek meg. De nem kisebb

a szovjet
kedveltebb
Tolsztoi.
megelőző
tov, Puski
Rusztaveli
túra terén
módon me
nemcsak a
terén a Sz
gította a
tekint a
komponis
marad a

A ha
hatalom
száma is
ban kom
színjátszá
színművés
tehetségek
lensége a
nagy ny
egyes int
színház,

Külö
életében
és bámu
hatást, a
gyakorol
az azokk
jetnép i
Nagy me
esemény
is a le
hogy a
tuális t

a szovjetolvasó érdeklődése a *szépirodalom* iránt. Legkedveltebbek: Gorki, Majakovszki, Solochov, Alexei Tolsztoi. De nem kevésbé népszerűek a szovjetrendet megelőző idők nagy írói is, Gogol, Gribojedov, Lermontov, Puskin, Tolsztoj, Csehov, a nemzeti írók közül Rusztavéli, Sirvanzáde és mások. Bizonyos, hogy a kultúra terén a szovjetnép hű a tradícióhoz és rendkívüli módon megbecsüli az elmúlt idők igazi nagyjait. Ez áll nemcsak az irodalomra, hanem a *zenére* is, amelynek terén a Szovjetunió nem egy hatalmas alkotással gazdagította a világ zeneirodalmát. De amily büszkeséggel tekint a szovjetnép a maga legsajátabb véréből való komponistákra, pl. egy-egy Sosztakovicusra, éppoly hű marad a Csajkovszkiakhoz is.

A hagyományosan magas *színművészet* a szovjet-hatalom ideje alatt még csak fejlődött. A színházak száma is gyarapodott s az összes nemzeti köztársaságokban komoly színművészeti központok alakultak. Az új színjátszási lehetőségek hallatlan mértékben fokozták a színművészet kifejlődését, melyet különösen új izmos tehetségek felfedezése tett lehetővé. Figyelemreméltó jelensége a Szovjetunió színházkultúrájának, hogy ott a nagy nyilvános színházak mellett rendkívül sok az egyes intézmények, üzemek mellett létesített műkedvelő színház, a számos ifjúsági színház és balletársulat.

Külön fejezetet érdemel a Szovjetunió kulturális életében a *szovjetfilm*. A szovjetfilm külföldi ismerői és bámulói sem tudják elképzelni azt az óriási nevelő hatást, amelyet a mozgókép-színházak a Szovjetunióban gyakorolnak. Nemcsak magukkal a filmekkel, hanem az azokkal együtt bemutatott hírányaggal, amely a szovjetnép információjának fontos és messzekiható forrása. Nagy mértékben hozzájárul a film ahhoz, hogy a világesemények a nagy ország legeldugottabb kis falujában is a legrövidebb idő alatt közismertekké váljanak, hogy a világgazdasági és világpolitikai, valamint az aktuális tudományos és művészi eseményekről való gyors

értesülés ma már nem egynéhány kiválasztott nagyvárosi lakosnak a monopóliuma, hanem az ország minden munkása és minden parasztja részesedik a tudomány és technika vívmányaiban, tudomást szerezhet a világszerte mindenkit érdeklő, akárhol lejátszódó napi eseményekről.

Ami magukat a szovjetfilmeket illeti, azokról köz tudomású, hogy egyikük-másikuk világsikert ért el és példaadó volt az egész világ filmprodukciónak terén. Elég, ha a „Potemkin páncélhajó,” a „Csapájev,” „Szentpétervár utolsó napjai,” a világháborús filmek közül pedig a „Szivárvány,” a „Párttitkár,” stb. című filmeket említjük meg.

Csak úgy nyerünk teljes képet a Szovjetunió kulturális életéről és kulturális fejlődéséről, hogyha az anyagi és szellemi kultúra vázolt tényein kívül részletesen megismerkedünk mindazzal, ami a szovjethatalom alatt az egészségügyi kultúra terén történt. A közegészségügyi intézményeknek oly hatalmas hálózata épült ki ebben az időben, hogy annak részletes ismertetése e helyütt nem lehetséges. A szovjetalkotmányoknak azok a biztosítékai, amelyeket minden egyes szovjetpolgárnak élete és egészsége fenntartása érdekében nyújt, annyira kiszélesítették az egészségügyi kultúra intézményeit a régi cári Oroszország hasonló intézményeihez viszonyítva, hogy a fejlődés ismerője csak nehezen hiszi el, hogy ugyanarról a területről és mindössze 25 évi időkülönbségről van szó. A közegészségnek az a foka, amelyen ma már a szovjetfaluban, sőt a régebben e tekintetben különösen elhanyagolt nemzetiségi faluban is állnak, kiállja a versenyt bármely ország hasonló intézményeivel és semmiképpen sem hasonlítható össze a cári idők állapotaival. Nagyon messzire vezetne bennünket, ha felsorolnók mindazokat a területeket, amelyeken a szovjetkultúra újat, nagyot és maradandót alkotott. A nagy szovjetrepülőktől a szovjet-sakkmesterekig, a világméreteken elsőrangú zenészektől a sport min-

den ágana
felsorolnu
mányait.

Ezt a
fejlődő
belőlük k
lesztették
ezeknek a
Szovjetun

MUN

Téve
mai form
azok mo
eok oszt
tényét n
alizmus
lommál,
még neu
tályok r
és kapi
szovjetá
ezekből
rasztság
tetéséve
szovjetá
jetunió
A mun
tették
szovjet
unió j
sialista
lomna
valósí
Szovj

den ágának kiváló művelőjéig számtalan területen kellene felsorolnunk a fiatal szovjetkultúra eredményeit és vívmányait.

Ezt a sokrétű, nagyarányú és bámulatos gyorsan fejlődő szovjetkultúrát a munkások, parasztok és a belőlük kiképződött új szovjetértelmiség alakították, fejlesztették és hordozzák. Vessünk egy rövid pillantást ezeknek az osztályoknak a szerepére és jelentőségére a Szovjetunióban.

MUNKÁSOK, PARASZTOK ÉS ÉRTELMISÉG.

Tévedés volna azt állítani, hogy a Szovjetunió már mai formájában is osztály nélküli társadalom. Ezt csak azok mondhatják, akik a kapitalisták és földbirtokosok osztályának megszüntetésével az osztály nélküliség tényét már megállapítottak vélik. Igaz, hogy a szocializmus végső célja egybeesik az osztály nélküli társadalommal, de ez a végső cél, amint többszörösen láttuk, még nem valósult meg és így nem valósult meg az osztályok megszűnése sem. Igaz az is, hogy a földbirtokos és kapitalista osztályok megszűnésével megszűntek a szovjetállamban az osztályellentétek, illetve az, ami ezekből megmaradt, azt azok okozóinak, a zsiros parasztságnak, a kulákságnak, mint osztálynak megszüntetésével, szintén kiküszöbölték. Ismeretes előttünk a szovjetalkotmánynak az a megállapítása, hogy a Szovjetunió a munkások és parasztok szocialista állama. A munkások és parasztok — mint láttuk — kifejlesztették az új szovjetértelmiséget és most ezen a három szovjetrétegen nyugszik az a feladat, hogy a Szovjetunió jólétét, kultúráját fejlessze, hogy jövőjének, a szocialista társadalomnak s vele az osztály nélküli társadalomnak útját egyengesse s hogy ezt a nagy célt meg is valósítsa. De az említett osztályok megszüntetésével

megszűntek a szovjetállamban az osztályok közötti ellentétek is. A Szovjetunió munkásai, parasztjai és értelmisége nem állnak egymással harcban, mert nincs közöttük semmiféle ellentét, hanem a lehető legnagyobb szolidaritásban élnek, mert érdekeik a dolgozók közös érdekei. Természetes, hogy ez az állapot ráüti pecsétjét az egyes rétegekre és indokolja azokat a sajátosságokat, amelyeket ezek az elnevezés azonossága mellett más országok munkásaival, parasztjaival és értelmiségével szemben mutatnak.

Miben különbözik a szovjetmunkás a kapitalista országok munkásaitól? Nem abban, hogy a Szovjetunió munkása kevesebbet dolgozik, kevesebb erőt fejt ki, mint a külföldi. De különbözik abban, hogy ezt a munkát nem az egyéni vállalkozás érdekében és javára fejt ki, hanem az összesség javára, a dolgozók érdekében. Azoknak az érdekében, akiknek egyike ő maga is. Vagyis minden munkás mindenki számára és így önmaga számára is dolgozik.

A szovjetmunkás, az összesség érdekében nehéz és önfeláldozó munkát végez. De meg van az a tudata, hogy ezt mint szabad szovjetpolgár teszi, akit senki, semmiféle egyéni cél érdekében nem használhat ki. A szovjetmunkás tehát *nem proletár* abban az értelemben, hogy egy magasabb, uralkodó osztály kényének volna alávetve, hogy annak érdekei szerint dolgozik, vagy lézeng munka nélkül, hogy annak érdekei szerint van betevő falatja, vagy pedig a keresetnélküliség állandó rémével kell küzdenie és ennek a rémnnek sok mindent feláldozni nemcsak munkaerejéből, de emberi méltóságából is. Az életnek ez a bizonytalansága, amely a kapitalista társadalmakban a munkás helyzetét jellemzi, a munkaalkalomért való állandó remegés a szovjetállamban teljesen ismeretlen. Ott nincs egyéni profit, nincs ellenőrzés nélküli termelés, tehát nincs túltermelés, nincs gazdasági válság, nincs munkanélküliség.

A nagyarányú iparosítás eredményeként nemcsak a

unkások eg
lya is jel
lya a gaz
ammjának
érnökre, te
z. Más szó
ntenie a m
ely meg t
tály érdek
gyetlen ura
misége né
ban, hogy
g a saját
mondja S
ta ezt a cé
gy mit kös
k a szovjet
r fejlődés
bbival a sz
ty jelentős
erült szovj
ik meg a
vjetmunkás
cia társada
eget látunk
ködésben
zasfejlettsé
ge van az
ként már
i munka h
ndhatni m
nem ipar
skolázottal
nban nem
em megm
nkassággal
A mai sz

munkások egyéni sorsa, hanem politikai és társadalmi súlya is jelentősen megnövekedett. Megnövekedett a súlya a gazdasági vezetés terén: az iparosítás programjának fokozatos megvalósításával egyre több mérnökre, technikusra, ipari vezető emberre volt szükség. Más szóval, a munkáosztálynak „meg kellett teremtenie a maga számára a saját üzemi intelligenciáját, amely meg tudja védelmezni a termelésben a munkáosztály érdekeit.” Így alakult ki a szovjetértelmiség: „egyetlen uralkodó osztály sem lehetett meg a saját értelmisége nélkül, semmi alapunk sincs kételkedni abban, hogy a Szovjetunió munkáosztálya sem lehet meg a saját üzemi és technikai intelligenciája nélkül” — mondja Sztálin. Láttuk, hogy mily sikerrel támogatta ezt a célt a Szovjetunió iskolapolitikája. Tudjuk, hogy mit köszönhet ennek az így kiképzett értelmiségnek a szovjetipar és a szovjetmezőgazdaság: a nehézipar fejlődését és a kolhozrendszer megszilárdulását. Utóbbival a *szovjetfalu* is új képet kap s ebben ismét nagy jelentősége van a munkásokból és parasztokból kikerült szovjetértelmiségnek. E fejlődés során mutatkozik meg a legjobban, mit jelent a gyakorlatban a szovjetmunkásság, szovjetparasztság és szovjetintelligencia társadalmi összeforrottága. Három nagy dolgozó réteget látunk itt magunk előtt a legszorosabb együttműködésben és egymásra utaltságban. A technikailag magasfejlettségű munkásságot, melynek oly nagy jelentősége van az iparban s annak vezetése terén, hogy lassanként már kezdenek itt elmosódni a fizikai és szellemi munka határai. Egyidejűleg az erősen gépesített s mondhatni már-már iparosított mezőgazdaság maga is csaknem iparaggá változott s itt is, ott is a dolgozók legiskolázottabb rétegeit a szovjetértelmiség adja, mely azonban nem válik „úri osztállyá,” középosztállyá, hanem megmarad a legszorosabb kapcsolatban azzal a munkássággal és parasztsággal, amelyből sarjadt.

A mai szovjetparasztság társadalmi alkatának meg-

értéséhez ismerni kell azt a fejlődést, amely a szovjetfaluban az utolsó 25 év alatt végbement. Ez a fejlődés a kapitalizmustól a szociálizmus felé vezet. Ismerni kell továbbá a kollektív gazdaságok fejlődését és jelentőségét. Ezzel kapcsolatban mindenekelőtt azzal a feltevessel kell szembeállni, mintha a mezőgazdasági kollektivizálás valamiféle kényszerszocializálás eredménye volna. Ellenkezőleg: a szovjetmezőgazdaság kérdéseinek megoldásánál is teljes mértékben diadalmaskodott a szovjetdemokrácia és annak egyik legfontosabb elve, az *önkéntesség*. Sztálin már 1930-ban írta meg híres Pravda-cikkében: „Akiknek a siker a fejükbe szállt” cím alatt, hogy „nem szabad erőszakkal kollektív-gazdaságokat létesíteni... A kolhozmozgalom támaszkodjék a parasztság főtömegeinek aktív támogatására. Nem szabad mechanikusan átültetni a fejlett körletek kolhozápitésének példáit a fejletlen körletekbe.” Vagyis, hogy a kolhozpolitikának a kolhozmozgalom önkéntes voltára és a Szovjetunió különböző körleteiben uralkodó viszonyok különféleségének figyelembevételére kell támaszkodnia. Az ez ellen vétő eljárást Sztálin reakciónak nevezi és az egyes előforduló eseteket, amelyekben ez elvek megszegésével kényszerrel alkalmazták a kollektiválás siettetése érdekében, vagy oly helyen követelték a kollektiválást, mely arra nem érett meg, irgalmatlanul leleplezi és szigorúan elítéli. Mindez azt bizonyítja, hogy a mai szovjetparasztság kialakulása nem máról-holnapra és nem kényszer alapján jött létre. Vannak, akik mást állítanak s ez állításukat a szovjetek által is elismert tényekkel bizonyítják. Ez azonban csak annyit jelent, hogy ez a fajta érvelés visszaél azokkal az adatokkal, melyekre a szovjetkritika támaszkodik, amikor maga mutat rá a hibákra és félszegségekre — azok kiküszöbölésének szándékával. A szovjetrend mellett a nyilvános élet egyik legfőbb mozgatója a *kritika* és *önkritika*, amely mindig konkrét adatok alapján s a tényekből kiindulva törekszik a viszonyok javítására. A szovjetellenes propaganda számára

ez a
a sz
lensé
célzó
Ezt
nyen
mint
tőség
való
emb
kapi
már
rasz
felv
a ha
lanu
ame
gyas
rossz
a re
kolh
gazd
aho
máj
talo
tőd
volt
lak
men
zok
zet
össz
kol
jett
Mit
me
a g

ez adatok legfőbb erőssége abban áll, hogy azokat maga a szovjet ismeri be, de mindezt aztán a szovjetrend ellensége annyira eltúlozza, és elferdíti, hogy a javítást célzó önkritikából súlyos vád lesz a szovjetrend ellen. Ezt a módszert kezdettől fogva és minden téren serényen alkalmazták, de talán sehol oly gyűlölködően, mint a parasztkérdéssel kapcsolatban. Persze az a lehetőség, hogy a szocializmus a mezőgazdaságban is megvalósulhat, hogy a parasztból meggyőződéses szovjetember válhatik, fölöttébb riasztó gondolat volt, az egész kapitalista világon, főleg annak reakciós elemei számára, akik a világ végéig remélték a „romlatlan” parasztságot a „javíthatatlan” ipari munkásság ellen felvonultatni. De nyugtalanító volt ez a gondolat a haladó polgárság számára is, amely éppoly változatlanul egységes, reakciós tömegnek nézte a parasztságot, amelytől a polgárság és kispolgárság úgyis mint fogyasztó-réteg, úgyis mint kultúrréteg állítólag csak a legrosszabbat várhatja. De a Szovjetunióban — mindezeket a reményeket és aggodalmakat megcáfolva — győzött a kolhozrendszer, a kolhoz pedig — Sztálin szerint — „a gazdaság szocialista szervezeti formája éppúgy, mint ahogy a szovjetek a politikai szervezet szocialista formája.” És ahogy a szovjetformát sikerült szocialista tartalommal megtölteni, úgy fokról-fokra a kolhoz is telítődött szocialista tartalommal. Ennek első lépése az volt, hogy „nem kevesebb, mint 20 millió főnyi parasztlakosságot sikerült megmenteni a nyomortól és tönkremenéstől, megmenteni a kulákság jármától, s a kolhozok segítségével sikerült őket ellátni.” Ez volt a helyzet 1933-ban. 1938-ban pedig a kolhozokban már az összes parasztgazdaságok 93.5 százaléka egyesült s a kolhozgazdaság a szocialista gazdasági rendszer, a szovjetmezőgazdaság egyetlen és végleges formájává vált. Mit jelent ez a változás? Jelenti a vetésterületek óriási megnagyobbodását, az üzemi technika óriási fejlődését a gépesítés irányában, a takarmányfélék, ipari növé-

nyek és kerti vetemények termésmennyiségének hatalmas megnövekedését, a piacra kerülő gabonamennyiségek arányának nagymérvű fokozódását. A kolhozparasztok jómódhoz jutottak, társadalmi súlyuk jelentékenyen megnövekedett. A kolhozok mellett, melyeknek — mint tudjuk — szövetkezeti szervezetük van, a szovjetmezőgazdaságban kezdettől fogva jelentékeny szerepet játszottak a szovhozok, állami gazdaságok, amelyek eredetileg államosított földesúri gazdaságok voltak, de amelyek az idők során nemcsak a mezőgazdasági cikkek termelésével, hanem a földművelés javításával kapcsolatban is igen nagy jelentőségre tettek szert.

A szovjettársadalom, mint mindezekből kiderül, óriási változásokon ment keresztül. Ha a lakosság összetételének változásait megfigyeljük, a következő képet kapjuk: (v. ö. Jaroszlávszki: A Szovjethatalom huszonötödik évfordulóján, magyar kiadás, 27. old.):

	1913	1937
népesség hány százaléka		
Munkások és alkalmazottak	16.7	34.7
Ebből a szovhozokban, a gép- és traktorállomásokon dolgozó munkások és alkalmazottak	—	(3.2)
Kolhozparaszság és a szövetkezetekben összefogott kisiparosok és mesteremberek	—	55.5
Egyéni gazdasággal bíró parasztok (kulákok nélkül) és szövetkezetekben nem összefogott dolgozók, kisiparosok és mesteremberek	65.1	5.6
Burzsoázia (földbirtokosok, városi nagy- és kis burzsoázia, kereskedők és kulákok)	15.9	—
Ezekből kulákok	(12.3)	—
Egyéb lakosság (tanulók, nyugdíjasok, hadsereg, stb.)	2.3	4.2
Összesen:	100.0	100.0

Ez a táblázat világosan mutatja a Szovjetunióban végbement osztályeltolódásokat a cári Oroszországhoz képest, világosan mutatja, hogy a szovjetállam a munkások és parasztok állama. Nem világlik ki azonban számszerűleg az értelmiség aránya. Újabb adatok szerint az értelmiség számaránya a Szovjetunió lakosságának közvetlenül a háború előtt mintegy 14%-át tette ki és nyilván bennfoglaltatik az 1937. évi statisztikában részletezett „munkások és alkalmazottak,” valamint az „egyéb lakosság” rovatban. A mondottak után azonban világos, hogy társadalmi súlya sokkal nagyobb annál, amennyit ez a számarány kifejez.

A munkásság, parasztság és értelmiség együttműködése, egymásrautaltsága és társadalmi egysége a legteljesebb mértékben a háború folyamán mutatkozott meg. Elegendő azokat a napiparancsokat elolvasni, amelyeket Sztálin marsal, a Vörös Hadsereg főparancsnoka, ünnepélyes alkalmakkor adott ki, hogy meggyőződjünk róla, mekkora szerep jutott e három osztály mindegyikének a győzelem kivívásában. Megállapítást nyert, hogy a Szovjetunió hatalmas győzelme félelmes, kiválóan felszerelt és nagy katonai erővel rendelkező ellenségével szemben a Vörös Hadsereg hőstettei mellett e három dolgozó réteg munkájának és pontos összeműködésüknek köszönhető. Ahogy a háborúban, úgy a békében is, a Szovjetunió további fejlődése során ennek a három rétegnek lesz hivatása azokat a feladatokat megvalósítani, amelyeket a szovjetállam maga elé tűzött. A munkások, parasztok és a belőlük kikerült értelmiség együttesen oly társadalmi erőt képviselnek, amely teljes mértékben érthetővé teszi a szovjetállamnak háborúban és békében egyaránt kifejezésre juttatott politikai szilárdságát, gazdasági fejlődésképességét és az ebből a három rétegből kikerült Vörös Hadsereg ellenállhatatlan erejét és verhetetlenségét.

Milyen a további fejlődés perspektívája? Milyen további következtetéseket engednek meg a munka és a

munkatermelékenység fejlesztése, a szocialista építés jelenlegi állapota, a tervgazdaság eredményei? Hogyan működnek mindezek össze, hogy a szocializmustól a kommunizmushoz vivő fejlődést siettessék? E kérdésekre akarnak a következő befejező sorok rövid választ adni:

A szovjetgazdasági terv nem szabályozza a polgárok egyéni fogyasztását. A népgazdasági terv az összes társadalmi terméknek csak azt a részét határozza meg, amelyet az adott időszakban az összfogyasztás céljaira fordítanak. Ennek a résznek az egyes munkások között történő szétosztás a munkabér formájában az ismeretes szocialista elv értelmében történik: mindenkitől képessége szerint, mindenkinek munkája szerint. Ez azt jelenti, hogy minden munkaképes polgárnak legjobb tudása és képessége szerint kell dolgoznia és ezért a társadalmi termék oly hányadát kapja, amely megfelel az általa teljesített munka mennyiségének és minőségének.

Ilyenformán a munka nemcsak nélkülözhetetlen feltétele annak, hogy valaki a társadalmi termelés eredményeiben részesüljön, hanem egyszersmind e részese mértéke is: az egyes munkás által végzett munka mennyisége és minősége határozza meg a társadalmi termék nagysága mellett felhasználásának mértékét is.

A tervező és gazdasági szervezeteknek gondoskodniuk kell a fogyasztási cikkek oly méretű termeléséről, valamint az állami és szövetkezeti kereskedelem hálózatának oly fejlesztéséről, amely lehetővé teszi, hogy a munkajövedelemből a szükséges áruk beszerezhetők legyenek. Ilyen módon a termelés szabályozásával és a kereskedelem megszervezésével teszi lehetővé a szovjetgazdaság minden munkás számára azt, hogy a szocialista szétosztás elve minden esetre biztosítsa számára nemcsak elsőrendű, hanem kultúrszükségleteinek fedezését is.

Emellett természetesen a szovjettermelésnél nem kevésbbé, mint a kapitalista termelésnél, hanem leg-

alább is annyira, ha ugyan nem még jobban, érvényesülnek a gazdaságosság összes követelményei is: a rentabilitás elve, a munka termelékenységének lehető fokozása, a termelési költségek fokozatos csökkentése, szigorú munkafegyelem, takarékoság a nyersanyaggal, fűtő- és üzemanyaggal, gondosság a gépek és szerszámok kezelése tekintetében, stb. A főelv itt az, hogy minden üzem köteles saját termelési eredményeivel, saját bevételeivel fedezni a termelési költségeket és ezen felül felesleget is elérni. Minden üzemnek rendelkezésére bocsátják a termeléshez szükséges eszközöket: az épületeket, a berendezéseket, a felszerelést, a szerszámokat és annyi forgalmi eszközt, amennyi a nyersanyagbeszerzésre, valamint a munkások és alkalmazottak béreinek kifizetésére szükséges. Valamely üzem terve csak akkor tekinthető kitöltöttnek, hogyha az a terv minőségi és takarékosági követelményeinek is eleget tesz.

A szovjetmunkások a termelés fokozása érdekében, a termelési folyamatok tökéletesítése céljából, a mennyiségi és minőségi eredmények megjavítására számos eredeti és rendkívül figyelemreméltó módszert alkalmaznak, melyek eredményessége meglepő volt. Ezek a módszerek nagyrészt a legszorosabban összefüggnek a szovjetgazdaság és különösen a szovjettermelés sajátos körülményeivel és más viszonyok között nem alkalmazhatók. Már az 1919. év májusában — rendkívül válságos gazdasági és politikai helyzetben — határozták el a Moszkva—kazáni vasútvonal kommunista munkásai, hogy a Kolcsak-féle ellenforradalom teljes legyőzéséig a munkanapot mindennap egy órával meghosszabbítják és minden szombaton munka után azonnal még további hat órát dolgoznak. Méltán nevezte Lenin ezeket a „kommunista szombatokat“ a „nagy kezdeményezésnek,“ mert ez a nagyszerű példa volt kiindulópontja a későbbi oly jelentőséget nyert „szocialista verseny“-

nek és a Sztachanov-mozgalomnak. (V. ö. J. Sur: A szovjetüzemek hősei. Magyar kiadás, 8-ik oldal.)

A szocialista verseny egy-egy üzem munkásai között, vagy egyes üzemek között megmutatta, hogy milyen nagyszerű gazdasági értéke és egyszersmind nevelő hatása van ennek az intézménynek. Az e téren szerzett tapasztalatokat aztán a háború alatt országos méretekben használták fel a termelés fokozása érdekében. 1942 májusában a hatalmas kuznyeci vasművek munkásainak és alkalmazottainak kezdeményezésére, a 18. és 26. számú repülőgépgyárak és a kirowszki harcoksigyár támogatásával országos szocialista versenyre hívtak fel a front számára történő megrendelések legjobb teljesítése érdekében. Az országos szocialista versenyben résztvettek a népgazdaság minden ágában dolgozó munkások és alkalmazottak. A verseny a szállítás terén például a frontra történő szállítások terveinek pontos kitöltését, a tüzelővel való maximális takarékosságot és hasonlókat tűzte ki céljául. A versenyen résztvettek a kolhozok, szovhozok, a gép- és traktorállomások is az átlagoson felüli aratási eredmény, a legjobban elvégzett aratási munka, az állattenyésztés fejlesztésének biztosítása érdekében.

Hogy milyen termelési eredményei vannak az ilyen felbuzdulásnak, annak egyik bizonyítéka az urali munkások jelentése a szocialista versenyben való részvételük mérlegéről: e szerint az urali munkások 1943-ban másfél-kétszer annyi hadifelszerelést és lőszert gyártottak, mint 1942-ben és mindenfajta hadi termelésre: harcocsik, ágyúk, aknavetők, repülőgépek gyártására vonatkozó állami tervet kitöltöttek és túlteljesítettek.

A szocialista verseny a szovjetmunka állandó intézményévé vált. A Szovjetunió Szakszervezeteinek Központi Tanácsa és a népbiztosságok havonként beszámolnak az ipar és közlekedés különböző ágaiban végbement szocialista versenyek eredményeiről. A győztesek meg-

kapják az Állami Védelmi Bizottság vándordíj jellegével bíró zászlaját és pénzbeli díjakat is.

Ebben a vonatkozásban kell megemlékeznünk arról a mozgalomról is, amely Sztálin szerint a Szovjetunió szocialista építőmunkájának történetében az egyik legfényesebb lap lesz. Ez a Sztáchánov-mozgalom, amely a nevét viselő bányásznak, Alexei Sztáchánovnak példaadó és a munkateljesítmény terén minden rekordot verő munkásságához fűződik.

A szénbányászat terén a tervek kitöltés az 1935. évig hiányos volt. A régi „tudományosan” megállapított teljesítmények, a „normák” megdönthetetlen, örökérvényű parancsoknak látszottak, mígnem Sztáchánov, a donbasszi „Központi Irminó” nevű bánya egyik munkása 1935 augusztus 30-ikától 31-ére virradó éjjel hat óra alatt a megállapított norma 14-szeresét termelte. Erre a teljesítményre az egész világon felfigyeltek és a Szovjetunióban mindenütt követői akadtak Sztáchánov példájának. A Sztáchánov-módszer a képzelhető legegyszerűbb elven alapszik: a technikai erők és segéd-eszközök lehető legteljesebb felhasználásának gondolatán. Száchánov esetében ez konkrétul a technikai munkamegosztás következetes alkalmazását jelentette a bányászatban: a szénfejtésnek a cölöpözéstől való elkülönítését, olyanformán, hogy „az egyik bányász az egész munkaidő alatt állandóan csak fejti a szenet, a másik pedig cölöpözzön utána.” (Lásd: Sur, id. m. 11. oldal.) Ennek a módszernek következetes alkalmazása a termelés minden ágában és elterjesztése a Szovjetunió egész területén a Sztáchánov-mozgalom nagy érdeme. Ennek a mozgalomnak legfontosabb programmpontja és egy szeszmind legfőbb vívmánya az volt, hogy a szovjetmunkás nemcsak hogy elsajátította szakmájának technikáját, hanem azt továbbfejlesztette, előrehajtotta.

A Sztáchánov mozgalom nemcsak a szó igazi értelmében vett technikai forradalom kifejezője, hanem óriási jelentősége van a társadalmi fejlődés terén is,

amennyiben „előkészíti a szocializmusból a kommunizmusba való átmenet előfeltételeit.“ Így mondotta Sztálin, rámutatva egyszersmind arra is, miként szűnik meg e folyamat során a fizikai és szellemi munka közötti ellentét:

„A kommunizmus a fejlődés magasabb fokát képviseli. A kommunizmus elve az, hogy a kommunista társadalomban mindenki képessége szerint dolgozik, a fogyasztási cikkekben pedig nem az általa végzett munka arányában, hanem szükségletei, a fejlett kultúrember szükségletei arányában részesül. Ez azt jelenti, hogy a munkásosztály kultúrális és technikai színvonala már elég magas, hogy alááshatja a szellemi és fizikai munka közti ellentét alapjait, hogy a szellemi és fizikai munka közötti ellentét már eltűnt, a munka termelékenységére pedig olyan magas fokra emelkedett, hogy biztosítani tudja a fogyasztási cikkek teljes bőségét, minek következtében a társadalomnak megvan a lehetősége arra, hogy ezeket a cikkeket tagjai szükségleteinek megfelelően ossza szét.“ (A leninizmus kérdései, 540-ik oldal.)

A Sztáchánov-mozgalom nem állt meg az ipari termelésnél. Módszerei behatoltak a mezőgazdaság területére is, amit elősegített az a körülmény is, hogy „a szovjetföldművelés átszervezése a modern technika alapján nagyjában már befejeződött. Következésképpen a szovjetföldművelés nemcsak a legnagyobb és a legjobban mechanizált, vagyis a legtöbb árut piacra bocsátó mezőgazdaság, hanem jobban van felszerelve modern technikával, mint bármely más ország mezőgazdasága.“ (Ugyanott, 635. oldal.)

A sztáchánovista rekordok még nem szabályt, hanem egyelőre csak kivételt jelentenek a szovjettermelés terén, de mutatják az utat s ez az út a technikai és kultúrális, de éppúgy a társadalmi fejlődés útja is.

muniz-
a Sztá-
ik meg
közötti

át kép-
munista
ozik, a
végzett
kultur-
jelenti,
avonala
fizikai
fizikai
ermelé-
gy biz-
minek
etősége
eteinek
540-ik

ari ter-
g terü-
ogy „a
chnika
képpen
a leg-
era bo-
ve mo-
gazda.

abályt,
ttermé-
ikai és
is.

Dr. BOLGÁR ELLEK: A SZOVJETUNIO ÁLLAMI SZERVÉZETE ES TÁRSADALMI RENNDJE